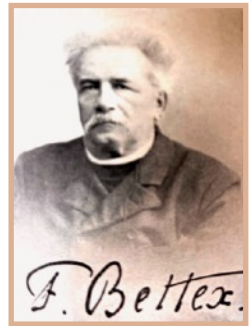

BIJBEL-GELOOF EN BIJBEL-KRITIEK

DOOR F. BETTEX - DERDE DRUK

UIT HET DUIJS VERTAALD DOOR ELISABETH FREIJSTADT

Kampen - J.H. Kok - 1907

*"Opdat uw geloof niet zou zijn in wijsheid der mensen,
maar in de kracht Gods."*

1 Korinthe 2 : 5

H. Krafft

Predikant bij de Gereformeerde
gemeente van Barmen-Gemarke

De geschriften van Professor Bettex hebben het niet nodig om met een "aanbevelend woord" van anderen de wereld in te gaan. Hun, die uit de waarheid zijn, bevelen zij zich als van zelf aan. Nu ik het evenwel waag om als "jonge Pura" dezen Gideon bij zijn afgaan in het leger der Midianieten te begeleiden (Richteren 7 : 9-11) wens ik terstond te zeggen, dat ik dit wél met zijn bepaalde toestemming doe, maar overigens geheel uit eigen beweging en zonder er door iemand toe aangezocht te zijn.

Onder het lezen van het manuscript werd mij het hart warm. "Kon ik die bazuinblazer van de oude stempel toch eens een kleinen dienst bewijzen!" dacht ik: en ik verheug mij, dat hij mijn kleine wapendragersdienst wél heeft willen aannemen.

Toen eens in de Wuppertaler feestweek een hooggeleerde professor de Bijbel, (hoewel in sierlijke bewoordingen) een duw gaf, maar de lof der Bijbel-kritiek zong stond mijn bejaarde, nu reeds zalige, vader op, en sprak slechts deze enkele woorden: "De fouten van Luther (in zijn overzetting van de Bijbel) zijn mij liever dan de neuswijsheid van vele hedendaagse critici." Dat woord vond toenmaals ingang. Tot deze "ouderwetse lieden", die geloven dat de ganse Bijbel in al zijn delen van God is ingegeven, behoort Professor Bettex en behoort ook ik.

Wij zijn thans in ons Wuppertal, dat tot nu toe als een onneembare vesting des ouden Bijbelgeloofs beschouwd werd, zo "vooruit gegaan", dat van enige kansels ten minste en in enige kerkelijke bladen, de Bijbel-kritiek als volstrekt noodzakelijk en heilzaam aangeprezen wordt, terwijl zij, die voor de theologische Baäl onzes tijds, genaamd Bijbel-kritiek, zich ten minste niet een klein beetje buigen, voor schrikkelijk achterlijk, dom en onnozel aangezien worden. Daarom doet het weldadig aan, om te midden van het

geharrewar en het geraas van het kamp de stem eens mans te horen, die van dit buigen niets weten wil, en de Goliath der Bijbel-kritiek met niets dan Davids herderstas, de stenen uit de beek en de slinger tegemoet treedt, en die niet van de groene tafel, maar ten dele uit de harde school des levens de aangevallenen toeroept: "De redenen des Heeren zijn reine redenen, zilver, gelouterd in een aarden smeltkroes, gezuiverd zevenmaal" (Psalm 12: 7) en door zijn vroegere uitgaven, "Het Lied der Schepping", "Natuurstudie en Christendom", "Natuur en Wet", enzovoorts heeft bewezen, dat hij volstrekt niet tot de "achterlijken" behoort, maar in weten en wetenschap in elk geval vele van zijn tegenstanders overtreft.

Vele eenvoudige kinderen Gods, die nog bij hun eenvoudig Bijbelgeloof blijven, en ik met hen, drukken hem in hun gedachten de hand, en danken hem voor zijn reeds vroeger verschenen boek: "[De Bijbel Gods Woord](#)", en van het werkje, dat nu voor ons ligt, en hetzelfde, of gelijksoortig, onderwerp behandelt. Wij voelen ons ééns geestes met hem, en staan met hem op de rotsgrond van: "Er is geschreven", en met hem zeggen wij het de Profeet na: "Hier sta ik op mijn wacht, en tred op mijn sterkte, en ik schouw aan en zie wat mij gezegd wordt, en wat ik zal antwoorden die, die mij bestraft." (Habakuk 2: 1 naar Luthers overzetting) De Heere zegene de geliefde Schrijver voor zijn ernstig, helder, mannelijk woord in een tijd, wanneer ook de "positieve theologen" zich door de algemene stroom der kritiek laten meevoeren, en ook dezulken, die nog voor "pilaren" worden aangezien, de grondslag van het gehele Woord reeds lang verlaten hebben. Hij doe ook in de dagen zijns ouderdoms, wanneer het eenzamer om hem heen wordt, de belofte aan hem vervuld worden: "Ten tijde des avonds zal het licht wezen." (Zacharia 14 : 7)

Het doel waarmee deze regels geschreven werden, zal bereikt zijn, indien zij hier en daar het voortreffelijke boekje, dat als een bazuinklank is van een oude strijder uit Zion, ingang doen vinden in de woningen der "armen en ellendigen", der "geringen en verachten", onder het volk Gods, die niet van de "hypothesen der kritiek" en van "bronnen-ontleding" kunnen leven, maar op hun reis door de woestijn het levensbrood moeten hebben, om niet te verhongeren, en een wapenrusting behoeven, om in de strijd tegen de oude, boze vijand niet het onderspit te delven, maar de zege te behalen. Daartoe zegene de Heere dit getuigenis van Zijn trouwe, beproefde krijgsknecht, die nog eens de oude vaan omhoog houdt, om Zijns Naams wil.

1.

"Schrijf aan de engel der gemeente, die in Filadelfia is:
Zie, Ik kom haastelijk: houd dat gij hebt, opdat niemand
uwe kroon neme."

Openbaring 3 : 7, 11

De tijden zijn ernstig en worden steeds ernstiger. Aan de horizon komen onweerswolken op. Tronen en kerken wankelen, en de vloed der sociale revolutie stijgt immer hoger en dreigt alle dammen door te breken. Sombere stemmen verkondigen een schrikkelijke wereldkrijg (*strijd*) - waartoe rusten alle volken zich anders met de uiterste inspanning ten oorlog? naast de ineenstorting onzer hoog geloofde industrie met haar overproductie en onzekere en ongezonde arbeidersverhoudingen. Overal bezorgdheid en toenemende ontevredenheid, en tot de wetenschap wordt, door ernstige navorsers het verwijt gericht, dat zij der mensheid geluk noch vrede, noch wijsheid heeft gebracht.

En al wenden wij nu het oog af van de toestand der wereld, dan is, helaas! toch zoveel zeker, dat het Duitse volk zich dagelijks meer van zijn God verwijdert. Onze staatsinrichting, onze politiek en onze wetgeving zijn niet Christelijk: onze kunst, onze wetenschap, onze pers en ons toneel zijn niet Christelijk maar antichristelijk. Onze hoofdstad met haar onzedelijke toestanden, andere steden, waar, gelijk in de steden der tweede grootte van Duitsland, slechts 3% der inwoners de godsdienstoefeningen bijwonen, terwijl 97% daar jaar in, jaar uit, generlei behoefte aan voelt, zijn geen Christelijke steden. De menigte, die onze pleinen en straten, onze uitspanningslokalen en bierhuizen, onze spoorwegstations en onze schouwburgen vult, is niet Christelijk. Hoe graag wij het ook wilden geloven, wij zijn geen Christelijk volk meer. Ook bij de verblijdende, werkzame filantropie enerzijds, is toch onze hedendaagse letterkunde, onze romans en tijdschriften - het enige geestesvoedsel van honderdduizenden - vol van een afgematheid, een afkeer van de wereld en van het leven, een twijfelen en vertwijfelen aan God, aan de wereld en zichzelf en dikwijls van een smaden en haten van God, vermengd met schier (*bijna*) dierlijke zinnelijkheid en verachting van alle Goddelijke en menselijke wetten, die aan het verval van het Romeinse rijk herinneren.

Nu, de wereld is de wereld en blijft de wereld, en Christus geeft ons geen hoop, dat zij beter zal worden. "De Zoon des mensen, als Hij komt, zal Hij ook geloof vinden op de aarde?" vraagt Hij en geeft zelf een ontkennend antwoord. Gelijk als in de dagen van Noach, also zal het zijn. Waarom het also zijn en worden moet, dat behoort ongetwijfeld tot de duistere geheimenissen der Goddelijke wereldregering, en wij kunnen slechts de voorbede onzes Heeren gedenken: "Ik bid niet, dat gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart van de boze." "Die vuil is, dat hij nog vuil worde: en die heilig is, dat hij nog geheiligd worde."

Andere plichten hebben wij in, en tegenover, de gemeente van Christus. Maar hoe staat het ook met haar? Omdat wij "*het Woord*" miskennen, geringschatten en verlaten, verliezen wij op schrikkelijke wijze de ware naam en de juiste maat der dingen en op

godsdienstig gebied komt een verwarring van begrippen, een misbruik der heiligste woorden, een willekeurig en onwaar verklaren en verkeren der eenvoudigste waarheden, een vergoelijken (*goedpraten*) der schromelijkste dwaalleringen te voorschijn, die iedere ernstige mens - en hoeveel te meer nog de Christen! - ten diepste moet bedroeven. En de leugengeesten maken behendig gebruik van dit geharrewar van tegenstrijdige gevoelens en beschouwingen, en de daaruit ontstane karakterloosheid van vele ontwikkelden en beschaafden, om hun zaad met volle handen uit te strooien en de onzelfstandigen voor allerlei hedendaagse godsdiensten te winnen. Een rampzalige invloed oefent de grote en grove misleiding en valse leer, die door miljoenen van Duitsers dagelijks weerlegd wordt, dat ieder, die gedoopt, aangenomen en bevestigd is, reeds daardoor en om die reden een Christen is. "En terwijl het verdichtsel (*verzinsel*) van een Christelijke staat", zegt Professor Dr. Hoppe, "nog altijd de vertegenwoordigers der kerk beheerst, gaan de hedendaagse aanvallen op het Christendom schier zonder uitzondering uit van theologen!" Een staat, die nog Christelijk heet, verzekert op de theologische leerstoelen "lucht en licht aan iedere richting", dus ook aan elke dwaalleer, met het gevolg, dat, zoals Prof. Lemme klaagt, "er niets meer is, dat men op een leerstoel, die aan de dienst der Evangelische kerk gewijd behoort te wezen, niet meer kan loochenen." Bij de vertegenwoordigers dezer kerk geldt het ongeloof als een "richting" die gelijke rechten heeft met het geloof, en de brutaalste leugens tegen het Evangelie heten persoonlijke inzichten, uiteenzettingen van begrippen, wetenschappelijke standpunten, die geen zedelijke verantwoordelijkheid bepalen en aan het Christendom geen afbreuk doen. Over deze Evangelische kerk klaagt met maar al te veel reden Ds. Guszmann in zijn "Alten Glauben": "Wij noemen ons een kerk van Jezus Christus, en zijn het niet meer. Wij noemen ons een Lutherse kerk, en zijn het niet meer. Wij noemen ons een kerk van het Duitse volk, en zijn het niet meer. Dat is, in één woord, de zeer dreigende ernst van onzen kerkelijken toestand."

Iedereen kent de kanker die aan het merg der kerk knaagt. De kritiek, die voor enige jaren nog een specialiteit van zekere theologische kringen geweest is, en zich daar nog voorzichtig in geleerde frasen hulde, verbreekt thans alle banden, komt op straat en overstroomt onze godsdienstige pers. Geen heiligdom wordt door haar meer ontzien. Het Woord, waarvan Luther zong, dat zij "het hadden te laten staan, zonder er dank voor te krijgen", is haar, in het Oude Testament, een kolossale vervalsing van eerzuchtige priesters, en zijn Jehovah - in de laatsten tijd "Jahweh" (Robertson) - een Heidense godheid, een nomaden- of steppengod, de weergod Jahn, oftewel de West-Semitische maangod. Dat zegt een zich Christelijk noemende theologie. Ook het Nieuwe Testament is van twijfelachtige oorsprong, deels onecht, vol van tendentieuze verminkingen en onbetrouwbare berichten over de geboorte en het leven van Jezus, Zijn redevoeringen en Zijn wonderen. Een door de Heilige Geest ingegeven Woord Gods is er niet, en een andere Openbaring dan de inwendige stem in iedere mens bestaat er niet. Dat wordt geleerd door dienaren van de Evangelische kerk. Wederom anderen zijn er, - ook Christelijke tijdschriften en vrome bladen - die het noch bij Christus, noch bij de wetenschap willen verkerven, die schikken en plooiën en verbloemen, naar beide zijden hinken, en zelf niet recht meer weten wat in de Bijbel Goddelijk en wat menselijk is, wat eeuwig is, en wat slechts tot de toenmalige tijd heeft behoord. Zalig hij, die in dezen

stroom van menselijke meningen en ontkenningen, hypothesen en tegenspraak, vast op de rots gegrond is.

Wat zullen wij, die nog ten volle aan de ganse Bijbel geloven, tegenover zulke troosteloze toestanden nu doen? Hoe moet tegenover die aanbruisende stroom onze houding zijn? Dat moet ons helder worden. Die zaak moet tot beslissing komen. Het geldt niet meer twijfelachtige plaatsen, verschillende lezingen, zelfs niet de echtheid van dit of dat boek, niet meer deze of gene bijzonderheid, maar het geheel, het geldt ja of neen. Zoals de zaken nu staan, is óf de Bijbel, óf de kritiek een grote leugen. Wij kennen thans deze kritiek. Wij weten wat zij leert, en wat zij wil. Zij wil met behulp der wetenschap en van het verstand de Bijbel opruimen, om op de leeg gelaten plaats een moderne religie der platte moraal op te bouwen. Ook wij moeten weten wat wij willen, en het is tijd, dat al die vaagheid en besluiteloosheid onder ons ophouden.

Gelovige Christenen! laat ons eindelijk alle laffe mensenvrees van ons werpen, en tot een mannelijk besluit komen. Laat ons ééns voor altijd breken, open en vrijmoedig, en consequent, met alle vitterij en haarkloverij ten opzichte van het Woord onzes Gods, en met allen, die hun armzalig verstand boven of naast dit eeuwige Woord stellen. Laten wij ons van de gehele en gezamenlijke Bijbelkritiek afwenden. Reeds veel te lang hebben wij haar de eer bewezen haar ernstig op te vatten en met ernst te bestrijden. Zij verdient het niet. Weg er mee!

Wij kennen haar thans, haar geest, haar doel en haar vruchten. Wij hebben haar vrome [fraseleogie](#) gewogen en te licht bevonden. Zo wanneer zij ons met fraaie woorden uitnodigt om tot "verklaring en vrede" te komen, en ons vriendelijk verzoekt om toch ons star en grof geloof op te geven en voor haar neer te knielen. "Men moet toch met de tijd meegaan", zegt zij. "Verlaat uw middeleeuwse burcht van het dogma, legt af het verouderde pantser der belijdenis, en het zwaard des Woords: treedt naar buiten, laat u handen en voeten binden - wij zullen u geen zeer doen! - en dan reiken wij u graag de broederhand!" Daar zijn wij echter gans niet op gesteld. En daarbij roepen deze mannen ons naïef vragend toe: "Mogen wij dan de school van [Wellhausen](#) eenvoudig ignoreren (*geen aandacht aan besteden*), of met haar als satanswerk afhandelen?" "Zij heeft zich toch reeds in woordenboeken der samenleving en leerboeken ingang verschaft". Voorzeker mogen en willen wij dit, en zonder eerbied of ontzag zelfs voor de woordenboeken der samenleving, die wij voor geloofszaken toch niet gewoon zijn te raadplegen, deze in elk geval door ernstige geleerden veroordeelde fantasieën aanduiden als wat zij zijn: namelijk door de "leugenaar van de beginne" ingegevene dwaalleringen. Voor ons is Wellhausen's "Geschiedenis van Israel" een door volkomen gebrek aan kennis van dit volk en zijn Godsdienst uit subjectieve denkbeelden en willekeurige beweringen ontstane valse voorstelling, die in tegenspraak is met letter en geest der Schrift; historisch waardeloos, en, evenals iedere leugen, schadelijk.

Als wij nu zo rond en openlijk onze mening uitspreken, dan pleegt dezelfde kritiek, die met een koud glimlachje ons Bijbelgeloof, als iets dat slechts bij mensen met beperkte geestvermogens nog bestaan kan, afwijst, en ons alles wat ons heilig en dierbaar is, ontnemt, de Godsmannen, die wij hogelijk vereren, en hun woord verachtelijk maken,

aandoenlijk te klagen over onze "heftige aanvallen", ons betreuenswaardig gebrek aan ruimheid van hart en broederliefde, aan toegevendheid en billijkheid jegens andersdenkenden, en vermaant ons, starre gelovigen, om ons zelve toch niet te benadelen door de ons toegestoken hand af te wijzen, en van de vrede niets te willen weten, waarmee van oudsher de wolven tot de lammeren zijn gekomen. Zij slaat de hoeksteen weg van ons huis, rukt de nokbalk naar beneden, en klaagt dan over onze "muggenzifterij". Wij kennen deze klaagtonen; wij zijn er onaandoenlijk voor geworden. Wij kennen ook de verzekering: "Ook wij staan geheel en al op Bijbelse grondslag", waarna ons dan bewezen wordt, dat wij ten opzichte van natuurwetenschap en geschiedenis de Bijbel niet moeten geloven. Wij kennen dat afwijzen van elke lastige Schriftuurplaats over de Godheid van Christus, of de wedergeboorte, of de Drie-eenheid, of het zwijgen der vrouw in de gemeente, of de zending, met de gemakkelijke, doch reeds afgezaagde uitvlucht: "Waarschijnlijk pas later ingelast!" Ook het geroep van: "Waarheid, slechts waarheid!" maakt geen indruk meer op ons, wanneer dan brutaalweg het woord weersproken wordt van Hem, die gezegd heeft: "Ik ben de waarheid." En ook evenmin het beroep op een niet aanwezig zijn van "getuigenissen, of blijken der waarheid", of op de "eenvoudige waarheidskwesitie, die hoger staat dan vrome en onvrome meningen, of aangebrachte leerstellingen", waarbij, in plaats van Bijbelgeschiedkundige waarheden, kritische constructies met I. E. P. en andere verdichte schrijvers ons geboden worden, of ons geleerd wordt, dat de geschiedenis van Abraham en van Jozef mythen zijn, en dat Jozua generlei kenmerk vertoont van een geschiedkundig persoon te zijn, en dat eerst David het volk Israel zijn Jehovah-verering heeft opgedrongen, enzovoorts. En weer anderen verzekeren ons, dat zij de Bijbel pas recht begonnen te verstaan en er grote zegen van hadden, nadat zij ontdekt hadden, dat hij vol is van onjuiste opgaven, onechte plaatsen en vervalsingen, verzekeringen, waarmee wij niets weten aan te vangen. Wij kennen het misbruik van de woorden hervorming, protestantisme en van de naam van Luther, die, zo hij nog leefde, met zijn vlammend woord de gehele kritiek zou veroordelen. Wij kennen thans deze lofredenaars der hervorming, die, zoals met recht gezegd werd, "het protestantse beginsel opvatten als de losmaking van alle geloofs- en belijdenisverplichting, en er de machtiging in zien om alle Christelijke waarheden te loochenen. Wij hebben immers gezien hoe Evangelische geestelijken op de "Duitse protestantendag" van Jezus gezegd hebben, dat Hij "geen religieuze grootheid was en aan niemand geloof heeft kunnen leren."

Wij kennen thans deze kritiek en hoe zij op haar stelligheid en eenheid boogt. Leest men echter de werken der critici, dan vindt men daarvan al zeer weinig. De verschillende hypothesen over "Jahve" hebben wij reeds vermeld (hij heet ook nog identiek te zijn met de Baäl-Moloch der Kanaänieten!) Van Abraham heet het: hij heeft nooit bestaan! Jawel! hij was een Kanaänitisch opperhoofd te Hebron. Neen! de "god van Haran", en Sara, of "Sharrata" de vrouw van de maangod Sin enzovoorts. Mattheüs heeft, geven sommigen toe, ten tijde van Christus geleefd. Neen! zegt het "Prot.-Blatt", pas ongeveer honderd jaar later, en zijn bericht van de drie wijzen is een poëtische omwerking van een in het jaar 66 plaats gehad hebbende gebeurtenis ter veraanschouwelijking van de door hem voorziene zegepraal des Christendoms over de Mithras omstreeks het jaar 350 (!) Daarbij wordt dan de opmerking gemaakt: "Juist omdat deze geschiedenis van de wijzen uit het

Oosten geen wezenlijk gebeurde zaak is, is haar die onverliesbare frisheid en schoonheid eigen!"

En dan geeft men ons nog hoog op van "de overeenstemming der kritiek" en haar stellige resultaten. Onware woorden. De kritiek heeft geen stellige resultaten over te leggen; zo werd mij door een modern theoloog, vers van de universiteit, op mijn vraag daarnaar geantwoord: "Wel, van resultaten kan men tot nu toe nog niet spreken, het is alles nog vluchtig en vloeiend", maar wél biedt zij een stroom nieuwe, elkaar tegensprekende en elkaar vernietigende hypothesen, en de critici, ook de voorzichtigste, zijn het over geen enkel punt met elkaar eens, en geen twee zullen dezelfde kritiek-Bijbel uitgeven. Maar natuurlijk wil de kritiek slechts hen voor critici gehouden hebben, die aan haar zijde staan, en "wetenschappelijk" is voor haar slechts de man, die ontkent. Gelovige theologen, al zijn zij ook nóg zo geleerd en nóg zo degelijk en scherpzinnig, zijn immers "niet kritisch onderlegd" en kunnen dus "wetenschappelijk niet ernstig genomen worden."

Geesteloos en beperkt dunkt ons de gehele wereldbeschouwing en de vooronderstellingen dezer zo zeer zelfbewuste kritiek en hedendaagse theologie, en kinderachtig haar schuwheid voor wonderen en haar angst voor alles wat bovennatuurlijk is. Zij weet noch onze tegenwoordige natuurkennis tot een grootse wereldopvatting te gebruiken, noch ons het ongerijmde en het vergankelijke van ons bestaan te verklaren. En evenmin weet zij ons te zeggen van waar de grote schuld der wereld komt, of waartoe het grote lijden der wereld geleden wordt. Zij laat in haar wereldvergelijking de hoofdfactoren en de grondoorzaken der schepping en der wereldgeschiedenis weg, de levende, almachtige God, de Vader en Zijn groot wereldplan, de verlossing door de dood des Zoons van God, God van eeuwigheid, de Heilige Geest en Zijn inspiratie en de krachten en hoop der toekomstige wereld. Aan natuurwetten gebonden, laat haar god met behulp der natuurkrachten de wereldmachine onophoudelijk voortgaan, voelt daarbij toorn noch liefde, en kan het gebed, de smeking der wezens, die hij schiep, noch horen noch verhoren. Dat zou immers een verbreken zijn der eeuwige natuurwetten, anders gezegd: een wonder, en - zoals men uit wetenschappelijke gronden weet - God kan geen wonder doen. Zijn Zoon heeft Hij niet aan de wereld gegeven, Hij heeft geen Zoon. Een arme, in zijn hemel eenzame god - er zijn immers geen engelen - van wie men niet weet, of hij iets weet, iets wil, of zelfs over iets denkt, want hij kan zich, zeggen zij, noch door woord, noch door daad openbaren. Waarom zou ik hen nog vrezen? Waarvoor hem nog loven? Waartoe nog tot hem bidden? Met de beste wil, zou hij mij toch niet kunnen helpen. Hij boven, en ik beneden, hebben elkaar niets te zeggen: wij zijn gescheiden. En dat wil dan nog Christendom heten! Voorwaar! ieder Heiden weet het beter en heeft een God, die hem hoort en verhoort, die hem hiernamaals goed en kwaad kan doen.

Of zullen wij gelovigen, toegevendheid betrachten, en, naar hedendaags gebruik - ook onder vele Christenen - slechts met een zacht hoofdschudden het betreuren, dat deze kritiek zo ver gaat, enzovoorts. En daarbij, van de andere kant, "de godsdienstigheid", "de innigheid", "de zedelijke ernst" van deze vijanden van het Goddelijke Woord doen uitkomen? Neen, voor zulk spelen met woorden en zulke beleefdheidsbuigingen is de toestand te ernstig. Alles heeft een bestemde tijd, er is een tijd om te zwijgen en te spreken, om lief te hebben en te haten, een tijd van vrede en van strijd. Om te zwijgen is

het thans de tijd niet. De beginselen worden rijp, de tegenstellingen verscherpen zich, de wereld schrijdt voort, de duivel tegemoet, en er heerst onder ons volk een bang gevoel, dat wij een zware geestesstrijd tegen gaan. Daarom moeten wij, Christenen, bijtijds het zwaard aangrijpen en met rondborstige, harde, onopgesmukte woorden voor de door ons erkende waarheid opkomen en de leugen leugen noemen. Wee ons als wij het niet doen! Of daardoor nu ook onwil en toorn ontstaat, of smaad en spot er ons deel om worden, of ook wel afkeuring van Christelijke zijde, het doet er niet toe. "Wij willen niet", schrijft mij een oude belijder en beproefd theoloog, wij willen niet als stomme honden sterven."

"Wij vrezen God, maar anders niets!" riep een krachtig strijder eens zijnen Duitsers toe. Ach! dat het van allen waar ware! Laat ons God bidden, dat dit woord tenminste van ons Christenen in waarheid gezegd kan worden. Tevergeefs is het geroep van "Vrede, vrede!" waar geen vrede is, en ijdel is het pogen van hen om de scheuren in de wand met loze kalk te bepleisteren. Er zal een plasregen komen, en de wand zal ineens storten. Dan zal men tot u zeggen: "Waar is de pleistering, waarmee gij gepleisterd hebt? spreekt de profeet."

Wensen wij nu deze Bijbelvijandige kritiek hier misschien stap voor stap te weerleggen? Het komt niet bij ons op. Reeds daarom niet, omdat het een hopeloos werk zou zijn om deze in alle schakeringen, van de voorzichtigste tot de onbeschaamdste ontkenning zich bewegende, in allerlei kleuren en tinten flikkerende wetenschap te vatten, die aan de eenvoudigste woorden nieuwe, nooit te voren gehoorde betekenissen toeschrijft, en dan met de gladheid van de aal ontglipt met de bewering, dat zij *dat* niet gezegd heeft, omdat zij het wellicht hier en daar anders formuleert.

Er zou voorzeker uit haar werken een omvangrijke, en voor menig lezer schier ongelooflijke bloemlezing bijeen te brengen zijn van gewaagde hypothesen en gedwongen gevolgtrekkingen, van willekeurige beweringen, met de grootste zekerheid voorgedragen, en ook even zulke data, van "waarschijnlijk" onechte plaatsen, van kunstelijk bedachte tegenstrijdigheden, en gemaakte moeilijkheden, van, ronduit gezegd, onzinnige geschiedenis- en mythefabricage. Daarbij zou men bij schier elke verklaring van de ene criticus, een haar tegensprekende verklaring van een andere kunnen aanvoeren; dikwijls helaas ook een overeenstemmend loochenen van het getuigenis van Jezus en van de Schrift, ja een hanteren der Schrift, waarbij men de indruk ontvangt, dat sommige critici, gelijk Nietzsche, van de stelling uitgaan: "Waarom waarheid? Waarom niet liever leugen?"

Maar anderen hebben die arbeid verricht. Zullen wij ons de moeite getroosten om door honderden van zulke boeken (er moeten er in Europa en Amerika jaarlijks ongeveer 800 nieuwe verschijnen) heen te zwoegen? Het zou in zover de moeite lonen, dat als enig stellig resultaat een dieper argwaan tegen al de andere bij ons achterbleef. Maar daartoe is het leven toch te kort, en wij houden het met wijlen Prof. Beck te Tübingen, die een jonge theoloog (thans Dr. Chr. Keller) op zijn klacht, dat hij om des gewetens wil zoveel werken over Bijbelkritiek moest lezen, antwoordde: "En als gij wat verder gekomen zijt, dan zult gij u eens schamen, dat gij het ooit voor uw plicht hebt gehouden om u door dergelijke gedachtenvoortbrengselen heen te werken."

Als onze tegenstanders ons nu verwijtend toeroepen, dat wij deze kritiek niet kennen, haar onrechtvaardig en vals beoordelen, de gronden niet kennen van de meningen der critici en haar beschouwingen onjuist voorstellen, dan weten zij zelf wel, dat dit slechts een uitvlucht is. Gelijk de werken der critici in iedere grotere bibliotheek voor ons ter lezing liggen, houdt deze kritiek zich met haar "resultaten" waarlijk niet achteraf, integendeel, zij overstroomt er de godsdienstige pers mee, en wist zich zelfs, gelijk de bovengenoemde criticus deed uitkomen, in woordenboeken der samenleving en leerboeken toegang te verschaffen. En hoeveel tegenspraak en dubbelzinnige uitspraken er nu ook onder de verdedigers van die richting te vinden zijn, in de hoofdontkenning zijn zij het eens. Of moet het ene valse voorstelling dezer resultaten heten, als wij zeggen: In haar voormannen loochent de kritiek de zondeval, en de erfzonde, de Drie-eenheid, de Godheid van Christus, en Zijn zoendood, de Openbaring en de Goddelijke ingeving van de Bijbel, het wonder, de profetie, de duivel, de engelen- en geestenwereld, de opstanding en het laatste oordeel, de Bijbelse hemel en de hel!? Neen! en het is slechts door een Jezuïtische verdraaiing van deze woorden, dat enige critici het klaarspelen, om de eenvoudigen te bedriegen.

Ook zijn de bewijsvoeringen en leerstellingen dezer kritiek volstrekt zo diep niet of zo geestrijk, dat er een buitengewoon verstand en een langdurige studie voor nodig is om haar te beoordelen. Als liberale theologen, in tegenspraak met 1 Petrus 3 : 15, weigeren om met "niet theologisch gevormde leken" over de Bibel te disputeren (*redetwisten*), en van dezulken ronduit beweren: "Waar is een Schriftbeginsel dat zo maar zondermeer de leken duidelijk te maken is?" dan weerspreken zij onbeschaamd de woorden van Christus, die Zijn Vader looft, omdat Hij de hemelse dingen en Schriftbeginselen voor de wijzen en verstandigen verborgen, en ze de kinderkens heeft geopenbaard, omdat dit Hem also behaagd heeft. Het is een ongezone theologie, die zich op de hoogte (?) beweegt, waar de eenvoudigen en oprechten haar niet meer volgen kunnen, en die daarbij de vaste grond der Schrift onder hun voeten voelen wegzinken. Niet aldus de grote theoloog Paulus, die bij het afscheid zijner gemeente haar ontroerd kon toeroepen: "Ik ben rein van het bloed van u allen. Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben al de raad Gods." (Handelingen 20 : 26, 27)

"Aan de armen", zegt Jezus, wordt het Evangelie verkondigd". Zouden zij het dan niet kunnen verstaan? Ook wij, leken, weten, Gode zij dank, wat zonde en verlossing, boete en bekering, geloof en rechtvaardigmaking zijn. En ook wij verstaan wat bedoeld wordt, als een woordvoerder der moderne richting, professor Bousset, in een voordracht zegt: "De verkondiging van het Evangelie kan niet langer aanvangen met het denkbeeld van de algehele verdorvenheid van de mens en de zondigheid van al zijn daden. De oude tegenstelling van zonde en genade is niet het fundament der theologie. Voorts spreken wij van de Goddelijkheid van Jezus Christus slechts in beperkte zin, en de Paulinische leer van de verzoening is niet de uitdrukking van het geloof der oorspronkelijke Christenheid. Godsdienst is wezenlijk een ontwikkeling, en ook de ontwikkeling van de Bijbelse Godsdienst moet verklaard worden als het resultaat van factoren en krachten, die niet fundamenteel verschillen van die, welke men in de Godsdienstgeschiedenis van andere volken vindt." (*Friedensboten* van 12 juni 1904)

Wij, leken, zijn niet zo geestelijk beperkt, dat wij de "stellige resultaten der kritiek" niet vatten kunnen, als professor Dr. Krüger, die de dienaren der Kerk op hun verheven ambt heeft voor te bereiden, het in zijn voordracht over "Moderne wetenschap en Christendom" openlijk uitspreekt: "Het kritische Schriftonderzoek heeft de de Oud-Testamentische canon vernietigd. Er zijn geen theologen meer (?) die zich aan de einduitkomst der Oud-Testamentische kritiek onttrekken kunnen. Hetzelfde lot zal de nu aangevangen eeuw waarschijnlijk ook het Nieuwe Testament bereiden". Zo is de wet van Mozes een verward mengsel van brokstukken uit talrijke schrijvers, sluwe, oneerlijke priesters: de profeten zijn ziekelijke dromers, die hun visioenen en bedreigingen onder de firma "En het Woord des Heeren geschiedde tot mij" de volke voordroegen. Ook het Nieuwe Testament is grotendeels onecht, onbetrouwbaar, en verhaalt, - zegt professor Harnack - ongeloofwaardige geschiedenissen betreffende de geboorte en de jeugd van Christus. Christus, naar wiens Naam de Christenheid en de kerk genoemd zijn, de Zoon, in wiens Naam wij zijn gedoopt, wiens vlees en bloed wij in het Avondmaal eten en drinken, is in het licht van het kritisch onderzoek een jeugdige, in allerlei Joodse voorstellingen opgegroeide dweper, nog bevangen in het bijgeloof aan duivel en bezetenen, wien het ten opzichte van zichzelf en zijn zending nog niet duidelijk is. Hij heeft zich vergist, en zijn getuigenis van de Wet, die niet voorbijgaat, van de Psalmen Davids en de Profeten, die van Hem geprofeteerd hebben, heeft geen wetenschappelijke waarde. Hij is niet ontvangen van de Heilige Geest. Zijn dood was geen "offer voor veler zonden". Hij is in het graf tot stof vergaan, en "zal niet wederkomen op de wolken des hemels met grote kracht en heerlijkheid". "Wat de discipelen gezien hebben, kan ons niet baten", zegt Harnack. Hij is niet opgestaan, en wij zullen niet opstaan. "Ons geloof is te vergeefs, wij zijn nog in onze zonden, en die in Christus ontslapen zijn, zijn verloren". Wij zijn de ellendigste van alle mensen! (1 Korinthe 15 : 16-19)

En dat wil nog Christendom, Evangelie heten! Dan voorwaar bleef ons niets over dan een troosteloos en hopeloos wenen. Doch willen wij ons "als een roof laten vervoeren door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen?" (Kolossenzen 2 : 8) Daarvoor moge God ons behoeden! Voor ons zijn deze "stellige resultaten" dwaalleringen van mensen, aan wie God, "omdat zij de liefde der waarheid niet aangenomen hebben, een kracht der dwaling gezonden heeft, dat zij de leugen zouden geloven." (2 Thessalonicenzen 2 : 10, 11)

Bij de beoordeling dezer kritiek - ook daarover kan het tussen ons en de critici tot geen verklaring komen - gaat het bij ons niet om wetenschappelijke onderzoekingen, welke opgaven punt voor punt gecontroleerd en met andere "bronnen", d. i. uitspraken, meningen en hypothesen van mensen, die het even weinig wisten als de eerste, vergeleken moeten worden; maar om principiële vragen, grondleggende beschouwingen en beslissende uitgangspunten, en om de Geest der waarheid of de geest der leugen, die ons uit zodanige werken tegenkomt. Want, dat wij met de geleerdste theoretische onderzoekingen en aanhalingen van, al is het nóg zo vele menselijke meningen omtrent Openbaring en de Heilige Geest, Inspiratie, Profetie en Wonder, geen enkele stap verder komen, is ons reeds lang duidelijk geworden. Maar hier spreekt onze Leraar: "Wie met Mij niet is, die is tegen Mij: en wie met Mij niet vergadert, die verstroot." (Mattheüs 12 : 30)

Als Christus betuigt, dat David in de Psalm 110 van Hem geprofeteerd heeft, en een bekend professor der theologie verklaart niet te kunnen geloven, dat deze Psalm van David is, dan hebben wij met die man afgedaan. Als een ander ons, onder voorgeven van het wezen des Christendoms te beschrijven, wil doen geloven, dat de Zoon niet in het Evangelie behoort, en daarbij Zijn ontvangen zijn van de Heilige Geest, Zijn wonderen, Zijn zoendood en Zijn opstanding loochent, dan laten wij die man en zijn werken voortaan links liggen. Als een derde zijn herstelling van een nauwkeurige Bijbeltekst daarmee aanvangt, dat hij willekeurig een oorspronkelijk scheppingsverhaal vooronderstelt, met reeds dikwijls opgeworpen en onwetenschappelijke voorwendsels de vierde scheppingsdag tot de eerste maakt, omdat hem dit aldus veranderde scheppingsplan verstandiger dunkt, en voorts bazelt van een door Kaïn en Abel aan Naema gebracht offer, dan vellen wij voorzeker geen oordeel over zijn persoonlijke vroomheid, maar vragen niet naar, of bekommeren ons om, zijn invallen tegen, of vóór de Bijbel. Met mensen, uiteindelijk, die niet slechts de Bijbel, maar ook de duizendjarige ervaring aller volkeren en het getuigenis van duizenden van ernstige mannen ten trots, in hun eigene wijsheid decreteren (*vaststellen*), dat er noch openbaring, noch wonder, noch profetie, noch een engelen- en demonenwereld is, of wezen kan, disputeren wij niet. Waartoe met blinden te strijden over kleuren?

Als dan de zodanigen leren, dat het "Onze Vader" oorspronkelijk waarschijnlijk slechts uit drie beden bestond, of eigenlijk slechts uit één, namelijk om het dagelijks brood: of als zij met laatdunkende zekerheid verklaren: "Het boek Daniël is niet echt: de daarin beschreven gebeurtenissen zijn onhistorisch en onmogelijk"; of van de Evangelist Johannes, dat hij "voorvallen verplaatst en in een vreemd licht gesteld heeft, en de redenen van Christus eigendunkelijk heeft opgesteld", dan lachen wij om deze ingebeelde wijsheid, en treuren tevens over de sterke verblinding, waardoor deze mannen, en anderen, door hen misleid, bevangen blijven. Deze wijzen vangt God in hun arglistigheid, (Job 5 : 13) dan zeggen wij kalm en gelaten met Claudius: "Gij babbelaars, babbelt morgen maar verder!"

Laat ons openlijk met deze pilaren der kritiek breken. Er wordt in de wereld veel gepraat over geduld, verdraagzaamheid, ruimheid van hart; woorden en begrippen, die de Bijbel vreemd zijn, geriefelijke, vergoelijkende uitdrukkingen voor rekbare, karakterloosheid; hoedanigheden, die door hen het meest aangeprezen worden, die zelf niet recht weten, wat zij geloven, en aan wie ook het geloof van anderen onverschillig is. Zo scheidt men ook de mens van zijn woord, en zijn doen van zijn leer. Op de "persoonlijke verhouding van de mens tot God", herhaalt men, komt alles aan: wat hij zegt, of schrijft, of predikt, zijn wetenschappelijke houding beslist niet voor zijn Christendom. Zo kan iemand, zeggen deze moderneren, het wonder loochenen - het wonder, waarop geheel de Bijbel berust, waarmee hij staat of valt, en zonder hetwelk er geen Christus, geen Evangelie, geen gebed, en dus ook geen Christendom meer is, - en toch een ernstig Christen zijn; wederom een voorbeeld van treurige godsdienstige logica en van de verblinding van zovele onnadenkenden! En zo zij slechts in geleerd theologische, godsdienstig klinkende fraseologie gehuld zijn, kan men vele Christenen en zielzorgers leugens en lasteringen

bieden, waarvoor zij behoorden te sidderen. Maar Christus antwoordt de Joden, die Hem vragen, wie Hij is: "Ten eerste, die, die met u spreekt."

Over de critici als afzonderlijke personen, over hun diepe of oppervlakkige godsdienstigheid en hun zedelijke ernst, over hun persoonlijke verhouding tot God, hebben wij niet te oordelen, en wij verheugen ons, dat wij dit niet hebben te doen. In zover zij echter diegenen zijn, die met ons spreken, en dwaling leren, hebben wij niet slechts het recht, maar ook naar de apostolische vermaning de plicht, om in de kracht van de Heilige Geest allen omgang met hen af te breken. *Laat hen varen!* zegt Christus tot de discipelen van de toenmalige critici Zijns Woords. Paulus, die de opstanding van Christus, dus een wonder, als grondsteen legt van het Evangelie, en *het geloof daaraan als voorwaarde stelt der zaligheid*, (Romeinen 10 : 9) spreekt profetisch tot de gemeente: "Uit uzelfen zullen mannen opstaan, sprekende verkeerde dingen, om de discipelen af te trekken achter zich." (Handelingen 20 : 30) Van de zodanigen verklaart hij plechtig: "Gelijk wij te voren gezegd hebben, zo zeg ik ook nu wederom: *"Indien u iemand een Evangelie verkondigt, buiten hetgeen gij ontvangen hebt, die zij vervloekt."* (Galaten 1 : 9) En aan de Korinthiërs schrijft hij het woord, waarop wij veel te weinig acht geven: "Trekt niet een ander juk aan met de ongelovigen, want ... wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat samenstemming heeft Christus met Belial? of *wat deel heeft de gelovige met de ongelovige? Daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere, en Ik zal u tot een Vader zijn.*" (2 Korinthe 6 : 14-17)

Over de loochenaars van de Godheid van Christus schrijft de beminde discipel en apostel der broederliefde: Er zijn vele verleiders in de wereld gekomen, die niet belijden, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is. Een ieder, die overtreedt, en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet: die in de leer van Christus blijft, deze heeft beiden de Vader en de Zoon. Indien iemand tot ulieden komt, en deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in huis, en zegt tot hem niet: Zijt gegroet. Want die tot hem zegt: Zijt gegroet: die heeft gemeenschap aan zijn boze werken." (2 Johannes : 7, 9-11) Wie "Christus, God boven allen te prijzen in der eeuwigheid", bij God in de heerlijkheid "van voor de grondlegging (*grondtekst: nederwerping*) der wereld", "door wie en tot wie alle dingen geschapen zijn", niet heeft, heeft ook de Vader niet. Wie Hem uitstoot uit het Evangelie, kent de weg niet, heeft de waarheid niet, en kan de waarheid niet onderwijzen. Hij is een dwaalleraar en verleidt de zielen. Laat hem varen. Wél heeft Christus, de Zondeloze, onder dezulken kunnen wandelen, hun antwoorden en met Goddelijk gezag kunnen richten. Maar wij worden door hun spreken en door hun omgang geschaad. Wie zich met dezulken inlaat, wordt, gelijk boven gezegd is: "als een roof vervoerd door de filosofie, en ijdele verleiding, naar de overlevering der mensen." (Kolossenzen 2 : 8) en lijdt levenslang schade, zo hij al niet volkomen schipbreuk lijdt aan het geloof. Wij vragen er niet naar, of zij in schaapskleren of als verscheurende wolven tot ons naderen, of zij radicaal of gematigd zijn, of zij meer rechts of meer links staan: wij verwerpen hun wijsheid, al nemen zij ook nóg zulk een voorname plaats in in de wereld. *Zij zijn blinde leidlieden der blinden.* Zij willen leraars der Schrift zijn, en verstaan niet wat zij zeggen, noch wat zij bevestigen. (1 Timotheüs 1 : 7 naar Luthers overzetting).

Laten wij het opgeven om een ander juk aan te trekken met de ongelovigen. Geen Christen mag gemeenschappelijk met dwaalleren en vijanden des Woords sociale arbeid verrichten, en met hen, die de zielen verderven, ambtsbroederlijk voor het lichaam arbeiden. Op zodanige arbeid is geen zegen te verwachten en wij zien het immers hoe vele Christelijke socialen met hun al te grote zorg om stoffelijke welvaart te bevorderen, immer verder van de prediking van het Evangelie, en van het geloof er aan verwijderd raken; en de partij der omverwerping in de armen vallen, die met onverholen minachting deze overlopers opneemt, en hen tot haar eigen doeleinden gebruikt. Deze mannen willen hun leven en het leven van anderen behouden, en zij verliezen het. Voorzeker is een doelmatige filantropische arbeid - er is ook een ongezonde en onzedelijke - recht en goed, en prijzenswaardig, maar wij overdrijven de waarde ervan. Ook een hygiënisch gezonde woning, goedkope steenkolen, volksbibliotheek en ouderdomsverzekering geven hem, wiens overtreding niet vergeven, wiens zonde niet bedekt is, geen ware vrede, geen geluk. Zien wij niet hoe duizenden, die dat alles, en nog meer hebben, diep ongelukkig, teleurgesteld door het leven, daar heen gaan. Wat baat alle welzijn des lichaams aan de doodzieke ziel? Wat zelfs de ganse wereld aan de mens, die zijner ziele schade lijdt? En zij *lijdt* schade, als het éne nodige om het aardse welzijn wijkt. Wordt deze echter gezond, - en dat kan slechts door het Woord Gods tot stand worden gebracht - dan wordt ook weldra haar aards bestaan wezenlijk "menswaardig", en God, op wie zij vertrouwt, zorgt ook voor de welvaart des lichaams. "Weest niet bezorgd." "Heeft u ook iets ontbroken?" "Niets". Voorzeker moeten en willen wij naar vermogen aan de armen goed doen, maar daarvoor, evenmin als voor de strijd tegen drankzucht en onzedelijkheid, hebben wij de hulp van de vijanden onzes Gods niet nodig, en ook evenmin hun geld om onze kerken te bouwen. Daar rust geen zegen op: en met diepe droefheid hebben wij moeten lezen, hoe in een Duitse domkerk, voor welker bouw op grootse giften en bijdragen geroemd werd, thans "volstrekke Godsdienstloosheid" gepredikt werd als hetgeen, waarnaar gestreefd moet worden.

Kan een Christen zulk een prediking aanhoren, of nog naar de kerk gaan bij een leraar, die niet over, maar tegen de Schrift predikt: die op het Paasfeest bewijst (?) dat Christus niet lichamelijk, doch slechts geestelijk opgestaan is: of van een wonderverhaal der Schrift in zijn tekst verklaart: Deze "waarschijnlijk onechte plaats is de juiste uitdrukking der toenmalige zienswijze?" Neen! om zich dat te laten zeggen gaat geen gelovige naar de kerk: dat kan hij in de wereld meer dan genoeg horen. Zo dankbaar en innig verheugd wij ons laven aan het woord der waarheid, dat van de kansel door menig geliefde, wellicht in de dienst zijns Heeren vergrijsde prediker, tot ons komt, - en hoeveel honderden van dezulken hebben niet het Woord en de kerk trouw gediend, wier aandenken nog gezegend is, - zo weinig kunnen en mogen wij ons aan zulk een plaats laffe leugens tegen de Schrift laten bieden. Dat is geen "Godsverering", en de Christen, die zondag op zondag zodanige "Godsdienstoefening" aandachtig, of ook maar geduldig bijwoont, kan geen zegen daarvan ontvangen, maar wel schade voor zijn ziel opdoen. Hij belijdt daarmee met die dwaalleringen in te stemmen, en zal dit eenmaal hebben te verantwoorden. Hij houdt zich voor anderen en voor de wereld alsof hij dáár de prediking des Evangelies hoort, en verloochent stilzwijgend voor de mensen zijn geloof, en huichelt dus met zijn Godsdienst. Hieromtrent heerst nog veel verwarring, zwakheid van karakter en blinde "vroomheid". Nu voert men verontschuldigd het voorbeeld van Christus'

tempelbezoek aan. Alsof Jehovah's tempel met de ark des verbonds in het heilige der heiligen een hedendaagse kerk geweest ware, waarin Bijbelkritiek en een prediking tegen de wet mogelijk waren geweest! Heeft Christus niet zelfs uit de voorhoven de wisselaars verjaagd? En als Hij de synagoge bezocht, dan was het om de hoorders zo ernstig te bestraffen, dat zij vol van toorn werden en Hem uit wilden werpen. (Lukas 4 : 28, 29) Hoe ontzet zouden wij staan voor Zijn heilige toorn en Zijn woord des donders, indien Hij eens velen van onze "Godshuizen" binnentrad! Hoe zou Hij met Zijn stem, als het geklank der bazuin, ook zo vele onzer gemeenten toeroepen: "Ik weet uw werken, dat gij noch koud zijt, noch heet: och of gij koud waart, of heet! Zo dan, omdat gij lauw zijt, en noch koud, noch heet, Ik zal u uit Mijn mond spuwen. Want gij zegt: Ik ben rijk, en verrijkt geworden, en heb aan geen ding gebrek: en gij weet niet, dat gij zijt ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt." (Openbaring 3 : 15-17)

Wij Christenen zijn er niet om de kerk, de kerk is er om onzentwille, en voor ons, en behoort een plaats te zijn, waar de Evangelische waarheid verkondigd wordt, waar de gemeente gesticht en opgebouwd wordt door het Woord Gods. Waar zij dat niet is, doch slechts de moderne twijfelzucht en de anti-bijbelse wijsheid dient, is zij minder dan waardeloos en haar te bezoeken schadelijk. "De taak des predikers op de kansel", zegt [Spurgeon](#), "is niet een Godsdienst te fabriceren, maar een Godsdienst te verkondigen." Treedt iemand als dienaar des Woords en der kerk op, dan hebben wij het recht, ja dan is het onze plicht, zijn woord, zijn leer, te toetsen aan de Schrift. "De Joden te Beréa waren edeler, dan die te Thessalonica waren, als die het woord ontvingen met alle toegenegenheid, *onderzoekende dagelijks de Schriften, of deze dingen dingen alzo waren*". (Handelingen 17 : 11) Men predikt ons voortdurend het recht der vrije kritiek. Goed, maar dan willen wij haar beoefenen ten opzichte van zo menig predikant, die uit het Evangelie van de dag woorden der profetie en wonderverhalen voorleest, en dan bedekt, of openlijk, zijn hoorders aantoot, dat er noch wonder noch profetie is; die kinderen doopt in de Naam des Vaders, des Zoons, en van de Heilige Geest, hoewel hij het doopbevel voor onecht, en de leer der Drie-eenheid voor afgedaan houdt: die eerbiedig voor zijn gemeente het "Onze Vader" bidt, maar een gebedsverhoring voor onmogelijk houdt.

De zodanigen mogen zich nog zo behendig draaien en wenden, zij zullen er niet in slagen het aan ons lekenverstand duidelijk te maken, hoe zij met een goed geweten leden en dienaren van een Evangelische kerk kunnen blijven, wier leer zij in hun hart reeds lang verworpen hebben. Volstrekt verachtelijk in het oog van God en de mensen is de uitvlucht, waarachter sommigen van hen zich verschuilen, dat zij aan het altaar staan als staatsbeambten, "als de mond der gemeente", en *niet zelf behoeven te geloven, wat zij zeggen!* Wat moet men denken van mannen, die als geordende predikanten en doctoren der theologie beloofd hebben (Men leze de formules in "Naar de wet en het getuigenis", 4-de jaargang, Nr. 10 en 11): "Ik zweer, zo waarlijk helpe mij God en Zijn heilig Evangelie, dat ik de leer der Evangelische kerk, gelijk zij in de profetische en apostolische boeken en in de belijdenisschriften (of in de Augsburger geloofsbelijdenis) overgeleverd is, nauwgezet en voortdurend zal navolgen en haar onvervalst zal verklaren", en die nu in het ambt er zich met lust en ijver op toeleggen deze leer te vervalsen, te bestrijden en haar aan de hun toevertrouwde jeugd verdacht te maken en als ongeloofwaardig voor te

stellen? Wat moet men denken van kerkelijke overheden, wier ambt hun de plicht oplegt over de Evangelische waarheid en de zuivere leer te waken - waartoe zijn zij er anders? - en die zulke predikers gerust laten voortgaan, hoewel zij uitdrukkelijk toegeven, dat deze predikers aan hun gemeenten dwaalleer en antichristendom verkondigen? Hier gaat het niet bloot om "varianten", maar om leven en dood, om het heil of om het verderf der zielen. Hier is kritiek op haar plaats, en wij zullen haar, naar ons goedgevoelt, ook beoefenen.

Als positieve theologen steeds de nadruk leggen op "het volle erbarmen over, en een begripen van worstelende en oprecht zoekende collega's", dan kunnen wij dit ten opzichte van een enkele persoonlijkheid toegeven.

Maar ongerijmd is de gevolgtrekking, dat het hard en onrechtvaardig zou zijn, aan de zodanigen de kansel en de leiding der gemeente te ontnemen. Men kan oprecht medelijden hebben met een onervaren en onbekwame loods, die tussen zandbanken en klippen de ingang tot de haven niet weet te vinden: maar tegenover schip en opvarenden is het dwaasheid en misdaad zo iemand aan het roer te laten: en onverantwoordelijk is het, dat de aanstelling of het laten blijven in het ambt van een nog onrijpe verwarde theoloog aan menig kerkelijk overheidspersoon meer ter harte gaat dan het heil van 500 zielen der gemeente. Predikt zo iemand openlijk leugen in plaats van waarheid - al mag hij voor zich dan ook nóg zo zeer aan zijn goede zaak geloven - dan wordt erbarmen met hem erbarmelijke zwakheid en karakterloosheid. Tegenover zulk een voorganger blijft aan een gelovige gemeente niets over dan zelf de zaak ter hand te nemen, en de onwaardige herder toe te roepen: "Gij zult niet meer kunnen rentmeester zijn!" Zulke theologen roepen wij met Ds. Guszmán in "Alten Glauben" (Nr. 19, J. VI) toe: "Uw vrijheid is leugen, uw blijven in kerken, die op reformatorische geloofsgrond staan, oneerlijkheid, uw ambtsbediening in een gemeente, die de eengeboren Zoon van God als haar Heere en Verlosser aanbidt, onwaardige bedriegerij!" Wij leggen de vinger op het Woord Gods en verklaren met de apostel der liefde: "Alle geest, die niet belijdt, dat Jezus Christus in het vlees gekomen is, die is uit God niet".

Dan richt men gans vertoorned het verwijt tot ons, dat wij de waarheidsliefde onzer tegenstanders verdacht maken. Welnu, in weerwil van de aangehaalde voorbeelden zouden wij willen hopen en geloven, dat velen van hen oprecht de waarheid zoeken. Wij ontkennen niet, dat er onder de critici, vele rechtschapen, overtuigde mannen, en zelfs oprechte, zij het ook onverlichte en onvrije, nog door menselijke bepalingen bevangen, Christenen zijn. Maar van oudsher hebben zelfs dwaalleraren, zoals een Mohammed en een Nietzsche, oprecht geloofd wat zij leerden. Wat bewijst dit nu voor de zaak zelf? Geloof men dan in ernst, dat wij, "starre orthodoxen", niet ook waarheid, alleen waarheid zoeken en willen: of dat wij slechts blind geloven, geen ogen hebben, en geen zwart van wit kunnen onderscheiden? Ook onder ons is weten en verstand te vinden. Op hoeveel mannen zouden wij niet kunnen wijzen, die in natuurkennis en in het praktische leven, in kunst en wetenschap, in rechtsgeleerdheid, filosofie en theologie groot geweest zijn, en op dat gebied oneindig meer gedaan en tot stand hebben gebracht dan de hedendaagse critici, mannen, aan wie het waarlijk niet aan scherpzinnigheid en doordringend verstand ontbrak, en daarbij het vaste, kinderlijke geloof aan de ganse Bijbel niet hebben verloren!

Dat zij met de nieuwste onderzoeken niet bekend waren, is een uitvlucht van hen, die in blinde aanbidding dezer onderzoeken, alles wat zij beweren voor onfeilbare waarheid houden. Waarom moeten de gevolgtrekkingen der nieuwe navorsing geloofwaardiger zijn dan de oude, dan de kerkvaders, die zo veel dichter bij de bronnen geleefd hebben? Wij zien anders toch niet, dat wij wijzer zijn geworden dan onze vaders, of dat de nieuwere onderzoekers het misschien over hun vondsten meer eens zijn onder elkaar! Veeleer is die nieuwe vorsching, zoals nooit te voren wellicht, beheerst door subjectieve beschouwingen, inzichten en tendenties, door geliefkoosde vooronderstellingen en theorieën, en derhalve dikwijls volstrekt onzeker en onbetrouwbaar. Men pronkt met het "Schlagwort" (*leuze, slogan*). "In het licht der navorsing!" Waar blijft het licht, als de ene vorsching de andere weerspreekt, en zich alle moeite geeft om zijn lichtje uit te blazen? Er zijn geen twee navorschers, die over de zo veelbesprokene vondsten in Assyrië met elkaar overeenstemmende verklaringen geven. Vindt de een, dat zij de berichten van het Oude Testament en de majesteit zijner openbaring "volkomen bevestigen", anderen geloven er het tegendeel mee te kunnen bewijzen.

Ook het onderzoek gaat uit van gelovig of van ongelovig standpunt. Het een en het andere is vóór het onderzoek reeds aanwezig, en beheerst het, leidt het in deze of in gene richting. Een wetenschap zonder vooronderstellingen bestaat niet, en heeft nooit bestaan, de bijzondere individualiteit van iedere mens, welke hem hierheen of daarheen neigt, en hem reeds van te voren voor dit of dat standpunt inneemt, komt hier tegen op. Als de kritiek veel in de Schrift "uit innerlijke oorzaken" loochent, - zoals de Godheid en de opstanding van Christus - dan is zij daarin oprecht. Deze waarheden stuiten haar, reeds om haar gevolgen, innerlijk tegen de borst. Zij wil ze niet geloven, en zoekt en vindt bewijzen er tegen.

"Navorsing, onderzoek", herhaalt men, kan toch nooit aan de waarheid schaden". Waar onderzoek niet, maar wel veel, wat men voor onderzoek uitgeeft, en slechts speculatie of bewering is ten gunste van een persoonlijke mening of denkwijze. Zo bijvoorbeeld als D. Strausz, als hij een "leven van Jezus" zonder wonderen samenstelt, als onstrijdbare waarheid vooropstelt: Wij kunnen kort en bondig alle wonderen, profetieën, verhalen van engelen en demonen, en alle dergelijke zaken, als eenvoudig onmogelijk verwerpen." Een lichtvaardig, vermetel beweren, zo maar in het wilde! Hierop antwoordt de niet-Christelijke natuuronderzoeker Arago: "Wie behalve voor de zuiver mathematische wetenschappen het woord "onmogelijk" uitspreekt, toont gebrek aan alle voorzichtigheid en wijsheid." Zo kan de kritiek geen enkel feit of historische bron tegen het bestaan van een Mozes aanvoeren; maar er worden betwistbare of blijkbaar onware stellingen uitgesproken. bijvoorbeeld dat de Israëlieten in de tijd van Mozes het letterschrift niet kenden! Hieruit maakt men dan deducties (*beweringen*) en combinaties, meer dan 100 onbekende schrijvers worden voor de verbeelding getoverd, en zo kan men nu stoutmoedig alles loochenen. Dat wordt door velen navorsing genoemd.

Als op het gebied der Bijbelkritiek Prof. Harnack de berichten der evangelisten omtrent de geboorte en de jeugd van Jezus als "ongeloofwaardig" afwijst, en verklaart, dat hij, trots

het getuigenis der discipelen, nooit aan wonderen, noch aan de opstanding van Christus, zal geloven, dan is ook dit geen vorsen, geen onderzoeken, maar niets anders dan persoonlijk ongeloof. Dat is geen wetenschap: en wij gelovigen, hebben veel meer het recht van onderzoek, als wij op het getuigenis van deze geloofwaardige mannen aan de opstanding geloven. Zo bieden de beweringen van een Delitzsch, de schriften van een Büchner, Haeckel, Dodel, goede voorbeelden hoe de hedendaagse, door het ongeloof des harten en de weerzin tegen de Schrift geleide navorsing onware, dus schadelijke, "resultaten" aan de dag brengt. Als Haeckel beweert: "De leer der ontwikkeling heeft ons er van overtuigd, dat een schepping nooit heeft plaats gehad, en dat het heelal van eeuwigheid af bestaat", dan geeft hij voor "resultaat der navorsing" uit, wat niets anders dan een algehele omkering der waarheid is. Want, zoals Dubois-Reymond, Secchi, Lord Kelvin en andere ernstige natuuronderzoekers opmerken, en ieder scherpzinnig nadenker ook erkent, juist de leer der ontwikkeling bewijst, dat *de wereld niet eeuwig is*, daar anders de ganse evolutie reeds lang voorbij, en de toestand van een volkomen evenwicht van alle krachten van eeuwigheid af moet ingetreden zijn. Even onwaar is het, dat het scheppingsverhaal door de uitkomsten der geologische navorsing weersproken wordt. Geologen als Cuvier, Marcel De Serres, De Luc, De Rougemont, Hugh Miller, en anderen, hebben het aangenomen, en Prof. Dr. Quenstedt roept: Deze Mozes was een groot geoloog!" Zo leren hedendaagsche natuuronderzoekers als Lord Kelvin, Flammarion, Prof. Fayes, Th. Moldenhauer, Dr. Klein, dat de aarde *lang vóór de zon* (zij spreken van 100 miljoenen van jaren) ontstaan is. De [abyssalfauna](#) der oceaandiepten bewijzen echter ontegenzeggelijk, dat een rijke organismenwereld ook zonder zonlicht bestaan kan. Ook wij, Christenen, weten, wat vorsing is, en zijn nog lang niet van plan om ons voor de vorsing van het ongeloof te buigen.

Maar gij kunt de academische leervrijheid, de rots en toevlucht der wetenschap, niet dulden, en zo gij durfdet, zoudt gij haar afschaffen! roepen ons de critici toe. Een onbeperkte leervrijheid is ook werkelijk ongerijmd, want men behoort slechts te leren wat leerzaam is. Ook afgezien van een leer, die de omverwerping van de Staat beoogt, of de zeden verderft, zijn onze universiteiten er toch niet, om aan de jeugd, die doelmatig en ernstig onderwijs behoort te ontvangen, elke ongerijmdheid of onzinnige theorie naar welgevallen voor te dragen. Geen Staat zal - tot nog toe heeft het er ten minste geen zover gebracht - tot professoren der fysica mannen benoemen, die de eigenschappen en verschijnselen der stof, des lichts, der warmte en der elektriciteit, ja de stof zelf, loochenen, of tot professoren der geneeskunde de zodanigen, die, zoals Mrs. Eddy, leren, dat alle krankheid (*ziekte*) slechts zelfbedrog is. Niemand zal als leraar in de wiskunde aangesteld worden, om weetgierige leerlingen te bewijzen, dat het geheel kleiner is dan een deel, en dat 2×2 niet geheel 4, maar een door de wetenschap nog niet vastgestelde grootheid is. Zo schrijft de bekende rechtsgeleerde F. Paulsen Over universiteits-studie: "Als iemand door nadenken over het wezen van de Staat, of door [Tolstojsche](#) welsprekendheid tot de overtuiging zou komen dat de Staat over het algemeen uit de boze is, en uit de wereld weggedaan moet worden, dan zou hem dit voor het ambt van leraar der staatswetenschappen ongeschikt maken, evenals iemand, voor wie het positieve recht niets dan een last van onzin en kwelling is, niet geschikt is om rechtsgeleerde te zijn.

Maar het is een voorwaarde van bevoegdheid tot onderwijzen, dat de leraar op een gezonde, positieve grondslag staat, dat hij aan de grondbeginselen der wetenschap, die hij onderwijst, gelooft, en dat zijn onderwijs niet verwarrend, maar ophelderend, verduidelijkend werkt, voor de Staat en de samenleving doelmatig en nuttig is. Als nu trots de, naar men voorgeeft, heilig te houden leervrijheid de professoren Harnack en Mommsen, en anderen, de aanstelling van een Katholieke leraar der geschiedenis (Dr. Spahn) die hun wereldbeschouwing niet deelt, ijverig en heftig bestreden, en elders evenzo professoren in de geneeskunde de oprichting van een leerstoel voor homeopathie tegenstonden, dan verlangen wij met meer recht en billijkheid, dat op de katheders van een zich Christelijk noemende Staat atheïsme en minachting van elke godsdienst het hoge woord niet mogen voeren. In de tweede plaats verlangen wij, wat eigenlijk vanzelf spreken moest, dat een man, die een leerstoel van een Evangelische faculteit bezet, om de dienaren der Evangelische kerk op hun ambt voor te bereiden, ook op de grondslag van die kerk staat. Wat die grondslag is, kan en moet ieder, die zich een Evangelisch Christen noemt, weten. Gelijk dit reeds in de benamingen "Christelijk" en "Evangelisch" ligt opgesloten, is de kerk op Christus, als de door de wet en de profeten verkondigde Hoeksteen, en op Zijn Evangelie gegrond. Dit Evangelie verlangt van discipelen en volgelingen van Christus het geloof en de belijdenis, dat Hij als Zoon van God, zelf God van eeuwigheid, in de wereld is gekomen, ontvangen is van de Heilige Geest, voor onze zonden aan het kruis is gestorven, ten derden dage uit het graf is opgestaan en wederkomen zal om de levenden en de doden te oordelen. Wie dat niet gelooft, de eenvoudige logica toont het aan, deugt niet om vertegenwoordiger en leraar des Christelijken geloofs te zijn.

Wie het niet kan geloven, of niet wil geloven, kan elders, wellicht in de filosofische faculteit, zijn ongeloof of ook wel zijn algehele godsdienstloosheid leren, daar vragen wij niet naar. "Wat heb ik ook die buiten zijn te oordelen", roept de apostel. Maar als professoren in de Evangelische theologie hun leerstoelen gebruiken, om de gezamenlijke leerstellingen dezer theologie te wederleggen en te loochenen, om aan toekomstige predikanten duidelijk te maken, dat de Bijbel, waarover zij eenmaal voor aandachtige hoorders hebben te prediken, van Genesis 1 : 1 tot Openbaring 22 : 21 onwaar is, dan is dat niet meer leervrijheid, maar onzinnige tegenspraak, ongerijmde en onduidbare toestanden, die na korter of langer tijd door de gezonde zin des Duitse volks veroordeeld zullen worden, gelijk ook het aantal der jonge mannen toeneemt, die eerlijk en rond weigeren om bij zulke vooronderstellingen nog de kansel te beklimmen. Want dat wij, als de kritiek het bij het rechte einde heeft, dan geen Evangelische kerk, geen prediking en geen predikant meer nodig hebben, begint zelfs het volk reeds in te zien.

Ook het verwijt van "een betreurenswaardig gebrek aan objectiviteit" (want de tegenstanders verstaan het voortreffelijk van ons, Christenen, te verlangen, wat zij zelf niet hebben of doen) zal ons voortaan koud laten. Wij hebben het te dikwijls ervaren, hoe, nadat deze critici ruw en lomp het heilige gelasterd hebben, van ons, als wij voor hun manier van doen een scherp woord vonden, op hoge toon ruimhartiger verdraagzaamheid eisten. Wordt ook maar in de verte aan *hun* onpartijdigheid en waarheidsliefde twijfel geopperd, dan zijn zij verontwaardigd. Maar als zij de getrouwe mannen Gods, die de Bijbel geschreven hebben, en welker de wereld niet waardig was, direct of indirect, met

ongelooflijk zwakke, of wel in het geheel geen bewijzen beschuldigen, dat zij opzettelijk vervalst en gelogen hebben, zo wordt ons verzocht, deze lasterlijke beweringen als "uitkomsten van ernstige wetenschap", "met kalme objectiviteit" naar behoren te waarderen. Wij aarzelen echter niet te verklaren, dat ieder vers van de profeet Daniël, of van de evangelist Johannes ons onvoorwaardelijk geloofwaardiger is dan de gezamenlijke uitspraken der kritiek. En daarvoor hebben wij goede redenen.

Meer kalmte? Maar dat is juist het diep bedroevende en beschamende, dat de tegenwoordige Christelijke gemeente en haar leraren met koele kalmte, of, gelijk ons aanbevolen wordt, met "academische" rust de meest schaamteloze aanvallen kunnen aanhoren op alles wat hun heilig zijn moest. Het is meer dan treurig, dat hoge vertegenwoordigers der Evangelische kerk rustig kunnen blijven zitten, als hun in het aangezicht wordt gezegd, dat het "een der grootste afdwalingen is van het menselijk verstand, om het Oude Testament voor een Goddelijke openbaring te houden." Dat getuigt niet voor een ware, warme liefde tot God en Zijn Woord, niet voor een getrouw ijveren voor Zijn eer. Hoe anders waren een Mozes en een Elia, de profeten en apostelen, en zelfs de discipel "die Jezus liefhad", de prediker der broederliefde! Zij allen waren schier even onverdraagzaam als God zelf. Gelijk het een kenteken is van algehele verdoving, als de mens bij een diep insnijdende operatie niet meer schreeuwt, zo is het ook een teken van geestelijke dood, of grote zwakheid van hart, als een Christen rustig de poging kan dulden, om hem het heiligste, datgene wat voor hem het leven is, uit zijn hart te scheuren. God vergeve ons de kalmte, waarmee wij het horen kunnen, hoe met immer onverdraaglijker eigenwaan Zijn heilige Naam ontheilgd, Zijn Zoon van Zijn troon gerukt wordt, en Zijn profeten en apostelen en hun woord verachtelijk worden gemaakt.

God schenke ons, in plaats van meer rust, meer moed en kracht, meer scherpte, en hardheid, en Bijbelse onverbiddelijke strengheid in de strijd voor Zijn eer en Zijn waarheid. Jezus, wiens zachtzinnigheid men ons aanprijst, kende de vrees niet van "de mensen door strengheid af te stoten." Hij sprak "harde woorden", zodat velen Zijner discipelen teruggingen, niet meer met Hem wandelden", (Johannes 6 : 60, 66) en zelfs aan de twaalven vroeg Hij: "Wilt gijlieden ook niet weggaan?" Hij is niet gekomen "om vrede te brengen op aarde, maar het zwaard." Geen rust, maar geestkracht en vuur hebben wij nodig. Laten wij het overlaten aan hen, die hun tijd daarmee willen doorbrengen, om lange, breedvoerige weerleggingen der kritiek te schrijven, die de gelovigen niet behoeven, en de ongelovigen toch niet overtuigen, en laat ons, eens voor goed, beslist en consequent breken met deze van verkeerde begrippen en ketterijen doortrokken "wetenschap".

Wat gaat ons, Christenen, de mening en het oordeel, de lof of de blaam der wereld, de kritiek der wijzen en verstandigen aan? Schrijven wij soms om mensen te behagen? Daarvoor behoede ons God! Zullen *zij* ons eenmaal in het gericht bijstaan en ons dekken met hun gezag? Gij ziet uw roeping, broeders! dat gij niet vele wijzen zijt naar het vlees, ... maar het dwaze der wereld heeft God uitverkoren, opdat Hij de wijzen beschamen zou." Want er staat geschreven: "Ik zal de wijsheid der wijzen doen vergaan en het verstand der verstandigen zal Ik te niet maken. Waar is de wijze? waar is de Schriftgeleerde? waar is de onderzoeker dezer eeuw? Heeft God de wijsheid dezer wereld

niet dwaas gemaakt? Want nademaal, in de wijsheid Gods, de wereld God niet heeft gekend door de wijsheid, zo heeft het Gode behaagd, door de dwaasheid der prediking zalig te maken die geloven." (1 Korinthe 1 : 19-21)

Meer moed! Zijn wij zo kinderachtig bang, dat blote woorden ons verschrikken: zo onzelfstandig, dat ieder nieuw boek, elk nieuw inzicht van een nieuwe geleerde ons onthutst; zo karakterloos, dat wij ieder modewoord, zoals: "onhoudbare inspiratietheorie", of "verouderd openbaringsbegrip" napraten? Zijn wij zo zwak, dat wij door iedere wind der leer, door de bedriegerij der mensen, door arglistigheid om listig tot dwaling te brengen, als een veertje nu hierheen, dan daarheen voortgeblazen worden? Hebben niet duizenden van kinderen Gods, predikers, belijders en martelaren in de Geest en de kracht Gods, zonder van kritiek te weten of te willen weten, de wereld overwonnen, Godzalig geleefd, met zegen gearbeid, en zijn zij niet zalig gestorven? Kunnen wij het deze "wolk van getuigen" niet nadoen, de spotters te bespotten, de verachters te verachten, en onbewogen onzen weg te gaan? Het is niet onze zaak, niet onze eer, maar Uw zaak en Uw eer, Heere Jezus!

Luisteren wij naar onze Heere en Meester! Christus spreekt: "Wie met Mij niet vergadert, die verstroot." Wie vergadert met Christus? Wie verstroot? Christus zegt: "Gij zult van allen gehaat worden om Mijn naam." Wie wordt gehaat? De kritiek, of de Christen, die de Bijbel gelooft? Christus waarschuwt: "Er zullen valse profeten komen in Mijn naam", en zo wij vragen: "Heere, waaraan zullen wij ze kennen?" dan stelt Hij vast: *Aan hun vruchten zult gij hen kennen. Leest men ook een druif van doornen, of vijgen van distels? Alzo kan een kwade boom geen goede vruchten voortbrengen.* Zijn de vruchten der kritiek goed? Heeft zij niet aan duizenden de eerste liefde, het vaste geloof de blijde hoop ontnomen, en dat wellicht voor altijd? Heeft zij niet twijfel en tweedracht gezaaid, menselijke hoogmoed en eigenwaan gekweekt, de waarheidszin verslapt, de broederliefde in de weg gestaan, de invloed der kerk en van haar dienaren ook tegenover de wereld geschaad? Heeft zij niet "de kleinen geërgerd" (Mattheüs 18 : 6, 7), en geeft zij niet dagelijks aan de vijanden Gods oorzaak de waarheid te bespotten en te smalen? Waar zijn de zielen, die zij tot God heeft gebracht, getroost, gesterkt, tot bekering en heiligmaking heeft geleid? Waar zijn zij, die haar nog in de stervensuur juichend danken? Op de studeerkamer begoochelt zij, op de katheders maakt zij een goed vertoon, in interessante voordrachten of lezingen is zij nog geldig. Maar barsten de onweders Gods los over de ziel, wordt zij door vertwijfeling aangegrepen wegens het verlies van alles wat haar dierbaar was, om een verloren leven of een begane misdaad, in zware krankheid of bij het naderen van de dood, wanneer zij zich aan redder zou willen vastklemmen, dan - als men haar nodig heeft - schiet deze nieuwe religie te kort.

Toen in het jaar 1864 een modern theoloog een jonge dief en moordenaar op zijn stervensuur moest voorbereiden, riep hij eerlijk en oprecht uit: "Zend iemand anders, ik heb hem niets te zeggen." Want deze kritiek kent de verzoening niet door het bloed van Christus. Al zouden ook al haar woorden waarheid zijn, wat zouden wij er aan hebben? Wij zouden neerzitten naast tempelruïnes en verbroken altaren, zonder blijdschap der eeuwigheid, zonder hoop des eeuwigen levens, zonder helpende God, zonder vergeving der zonden, arm, met een leegte in het hart, en een chaos in het hoofd, en wij zouden

niets meer weten en niets meer geloven. Kan zulk een wereldbeschouwing, kan een godsdienst, die, gelijk van de voordrachten van Prof. Harnack in Amerika gezegd werd, "slechts verwoest, omverwerpt, neerhaalt, en alle hoop, troost en blijdschap wegneemt" waar zijn? Als er een liefderijk God in de hemel is, neen! *Aan hun vruchten zult gij hen kennen.*" Waar zijn aan deze doornstruik de druiven, de vijgen?

Met ontkenningen wordt de ziel niet gevoed: zij verhongert, verwelkt en verdort. Het arme hart wil levensbrood. "Mijn woorden," zegt Christus, "zijn geest en leven." Dat kunnen al de critici der wereld Hem niet nazeggen. In dorre bladeren huult daar de wind. Dat wordt langzamerhand gevoeld door velen, aan wie het ernst is met de vraag: "Wat moet ik doen om zalig te worden?" en zij wenden zich af van deze uitgedroogde, poreuze bron. En God verlaat Zijn gemeente niet, en de zielen die naar het brood des levens hongeren, en naar het water des levens dorsten.

"De ellendigen en nooddruftigen zoeken water, maar daar is geen: hun tong versmacht van dorst: Ik de Heere zal ze verhoren. Ik zal het dorre land tot watertochten zetten." (Jesaja 41 : 17, 18) Hij laat Zijn Geest uitgaan, en, gelijk in de lente plotseling dooiweer invalt, zoele winden waaien, de beekjes weer vlieten en de bloempjes weldra uitkomen, zo maakt Hij thans in menig land de stijve windselen los van vele zielen, en zij vinden tranen van berouw, en hun mond wordt vol van de lof huns Verlossers. Wonderbaar is zijn doen! Niet gelijk wij het verwachtten en wensten werkt Hij de kritiek en de moderne theologie tegen door wetenschappelijk gevormde, positieve theologen, maar door een verrassend blazen en werken van de Heilige Geest, die zich bij voorkeur leken en ongeleerden tot werktuigen verkiest. Dat menige vrucht nog onrijp afvallen zal, weten wij, maar zoveel is zeker: één verlostte ziel weegt rijkelijk op tegen alle werken der kritiek. En voor onze ogen gaat dit woord in vervulling: "de Heer des wijngaards zal de wijngaard aan andere landlieden verhuren, die Hem de vruchten op haar tijden zullen geven." (Mattheüs 21 : 41)

Of het plicht is voor gelovige theologen om met de kritiek tot een verklaring te komen, en haar met het zwaard van het Goddelijke Woord te bestrijden, moeten zij zelve beslissen. Wij schrijven voor de gemeente der armen van geest, tot wie wij met vreugde belijden te behoren, en aan hen roepen wij uit de grond onzes harten toe: "Laat ons eens en voor altijd afzien van alle Bijbelkritiek, ook van de gematigde kritiek! Weliswaar: wat noemt men heden ten dage *gematigd*? Ook de gematigden variëren in alle kleuren en kleurschakeringen van licht naar donker. Zij omvatten vijanden der Bijbelse dogma's met gevoelvol vernuftig Christendom, Christelijke Darwinisten, gelovige predikanten, "die in de Bijbel op duizenden van plaatsen op menselijke zwakheden stuiten", ja, die de mening koesteren, dat de Bijbel "een volkomen menselijk boek is", maar daarbij vroom uitroepen: Eeuwig onwankelbaar zal de Goddelijke openbaringsinhoud blijven!" Ook die positieve professoren behoren daartoe, welke verklaren: "het moderne, ook theologische ongeloof met heilige beslistheid" te zullen tegenstaan, en daarbij, zonder grond of bewijs Davids aangrijpend boetegebed, "pas na de ballingschap" stellen, en het ontstaan van het boek Jona als "in elk geval aanmerkelijk ver van Jona's tijd verwijderd" aannemen, natuurlijk om er het wonderbare in weg te cijferen. Ook zij rekenen zich tot deze gematigden, die, gelijk zij zeggen "aan de stellingen van het Christendom in haar gehele omvang

vasthouden", en tegelijk Genesis 2 voor een mythe en de geboorte van Christus uit een maagd voor een toegave van Mattheüs houden, en er zich op beroemen, dat zij zich met dit verstandige standpunt altijd wél bevonden hebben. Doch deze gematigde kritiek is geen standpunt, maar een overgang.

Ook hier laat de halfheid ons in de steek. Zij kan de mens, die dieper nadenkt, niet bevredigen. Gelijk iedere grote vraag onverbiddelijk een ja of neen vordert, zo laat God de gelovige altijd geloviger, en de criticus immer meer kritisch worden. Wij zien hoe menigeen, die gematigd begon, thans reeds aan de rand van het atheïsme staat, en hoe daarentegen anderen aan de avond van hun leven alle kritiek blijmoedig van zich wegwerpen en nog slechts de Bijbel kennen willen. Deze, zelfs met goede bedoelingen beoefende gematigde kritiek, die nu eens meer en dan weer minder tot ontkenning overhelt en daarbij steeds inconsequent is, is het effen slingerpad door de weide, dat op de pelgrimsreize zo verlokkelijk dicht naast de harde, ruwe, doch rechte weg begint, maar weldra de verlokke reiziger ter zijde naar het kasteel Twijfel heenvoert, waarin de reus Vertwijfeling huist. Zij verhoudt zich tot de radicale gelijk tot het bijtend vergif met weerzinwekkende reuk en smaak het Italiaanse "[acqua tofana](#)", dat helder, reuk- en smaakloos is, maar druppelsgewijze ingegeven, langzaam en zeker gezondheid en leven ondermijnt. Zij is voor de eenvoudigen en geringen (Mattheüs 18 : 6) gevaarlijker dan de grove, ruwe ontkenningen van een Delitzsch of Wellhausen. Zo bijvoorbeeld, met haar bekende uitvlucht: "Niet de Bijbel is Gods Woord, maar Gods Woord is in de Bijbel!" derhalve staat de Christen bij ieder vers voor de vraag: of ook dit Gods woord zij.

Het is alsof men mensen hoort zeggen: "Er zijn in mijn geldlade wel vele valse 10 en 20 markstukken, maar er is toch ook echt goud onder." Zo wanneer een als volstrekt positief geldend theoloog nog schrijven kan: "Ongetwijfeld is er in de Bijbel wat menselijk en wat Goddelijk is: hoeveel van beiden, daarover is het onderzoek nog niet afgelopen." Dus moeten wij, armen, maar wachten, totdat de menselijke wetenschap en het verstand ons als het eindresultaat van hun onderzoek meedelen, wat wij in de Bijbel hebben te geloven en wat niet te geloven. Wij bedanken ervoor: reeds daarom, omdat wij sterven zullen lang vóórdat dit onderzoek ten einde is, en wij toch graag vooraf willen weten, wie en wat wij geloven moeten. Dan vragen wij liever de Geest Gods, die Hij beloofd heeft aan hen, die er Hem om bidden. Zou deze Geest, die ons "in alle waarheid leidt" en de mannen heeft gedreven, die de Bijbel schreven, niet even goed of beter dan "de navorsing" aan ons hart kunnen zeggen wat in deze Bijbel Goddelijk is? Maar de natuurlijke mens - als is hij ook nóg zulk een geleerd theoloog - verstaat niets van de Geest Gods en niets van Zijn Woord. Zo schrijft Luther aan Spalatin, die hem gevraagd had naar de beste wijze om de Bijbel te bestuderen: "Vóór alles is het volstrekt zeker, dat men noch door blote studie, noch door het verstand in de Heilige Schrift indringen kan. Begin dus met de bede, dat de Heere u Zijn woord doe verstaan. Er is geen andere Uitlegger van het Woord Gods dan de Auteur van dat Woord, God zelf."

Hoe ruiken ook vrome commentaren en "Inleidingen tot de Bijbel" naar kritische twijfel, of naar de alles willende verklaren, uitleggende, of in-leggende - dat is: uit eigen vinding een betekenis aan de zaken gevende - menselijke wijsheid; gekleurde glazen, die de rechtstreekse, eenvoudige, grote aanschouwing der waarheid verduisteren. Zo

bijvoorbeeld als zij steeds bedoelingen veronderstellen bij de schrijvers, bij-oogmerken, en die dan nasporen en opsporen. Want dat er mannen Gods geweest zijn, die zonder nevenbedoelingen leefden en spraken, dat is iets, dat de hedendaagse mens niet kan vátten.

Hoe weinig heeft zelfs een welwillende tekstkritiek met haar weifelende opgaven en onzekere verklaringen over enige twijfelachtige plaatsen gegeven! Ook afgezien van de "vermittelende" (doorgevende) critici en apologeten, die de Bijbel daarmee er boven op willen helpen, dat zij de Bijbeltekst "verstandiger" schikken, of de wonderen natuurwetenschappelijk verklaren, hoe hebben vele geleerde Christenen de moeilijke plaatsen der Schrift zorgvuldig, en, naar zij meenden, "grondig" onderzocht, besproken, uiteengezet, "verklaard!" Zijn zij er der gemeente of de enkele helderder door geworden? Hoe onwaar is de mening, dat het de hedendaagse kritiek is, die het eerst zwarigheden in de Schrift heeft ontdekt! Ook de eerste Christenen, ook Augustinus, Ambrosius, Tertullianus, alle de kerkvaders, de grote exegeet Calvijn, de theologen Luther, Melancton, Arnd en anderen hebben deze zwarigheden zeer goed gekend, die God heeft laten staan, opdat de gelovigen er hun geloof en de wereldwijzen er hun wijsheid door tonen zouden. Want met de duistere plaatsen der Schrift gaat het als met de dusgenaamde zonnevlekken. Deze schijnen ons toe zwart te zijn, omdat wij wegens de zwakheid onzer ogen de zon slechts door donkere glazen beschouwen kunnen; in waarheid zijn zij zo helder, dat het verblindendste licht der aarde, er naast gehouden, zwart schijnt. Zouden echter alle sterrenkundigen der wereld kunnen hopen met hun aards licht ooit deze zonnevlekken te verlichten? Wat God in zijn Woord duister heeft gelaten, zullen wij op aarde niet ophelderen. Zo heeft Hij niet gewild, dat wij van Christus geschiedkundige berichten, of van Zijn menselijke gestalte, een beeld, een buste, of een portret hebben: en even weinig heeft Hij ons opgaven doen toekomen over het tijdstip, wanneer de Evangelien geschreven zijn. Derhalve blijven alle geleerde onderzoeken hieromtrent, evenals over de "historische Christus" nutteloze bespiegelingen. Evenals wij niet moeten weten, hoe de lichamelijke Christus er uitzag, zo kunnen wij niet weten, en hoeven wij niet te weten, of de beminde discipel zijn Evangelie terstond na de opstanding van Christus, of eerst later, op hoge leeftijd geschreven heeft, en ook of bij tegelijk met, of na, de andere evangelisten heeft geschreven. Niet daarop, maar op de inhoud ervan, en het geloof eraan, komt het aan.

Zo wordt menig, overigens zeer interessant, bijwerk over aardrijkskunde, geschiedenis en zeden der Bijbelse landen te hoog aangeslagen en als "onontbeerlijk voor het verstaan der Schrift" geprezen. De eeuwige waarheden des Bijbels, die hemel en aarde zullen overleven, hebben zeer weinig, indien ook maar iets, met de "toenmalige en lokale" verhoudingen, en volstrekt niets met Babylonische en Semitische beschouwingen van doen. Christus was hemelhoog boven dat alles verheven. Hij zegt: "Ik ben van Boven, gij zijt uit deze wereld." Hij is de "*Die is, die was en die komen zal.*" Om aan Hem te geloven en Hem na te volgen hebben wij deze, door zo velen als zeer gewichtig beschouwde historische vorsing niet nodig, en Zijn kerk heeft 1900 jaren in geloof en zegen zonder haar bestaan.

Vragen ons nu vele theologen van positieve richting schier weemoedig: Vertrouwt gij dan ons ook niet meer? Dan moeten wij, helaas! antwoorden: Neen! want gij hebt in de strijd de proef niet doorstaan. Gij hebt - hetzij uit mensenvrees, hetzij uit ambtsbroederlijke of andere overwegingen, God weet het - gezwegen, en u in academische kalmte gehuld, waar gij als trouwe wachters op Zions muren luid en duidelijk de bazuin had moeten blazen. Hoe gij tegenover God staat, daarover hebben wij niet te oordelen, maar tot aanvoerders in de strijd kunnen wij u niet gebruiken. Hoort gij niet hoe een "Christelijke wereld" u uitdagend toeroept: "Ook gij houdt niet meer vast aan de letterlijke zin der belijdenis en der Heilige Schrift!" Er zijn geen scherpe grenzen meer tussen moderne en positieve theologen. En Rome, waartegen gij zo ijvert, durft van uw optreden, bijvoorbeeld in de "Duitse Evangelische Kerkelijke commissie", met bittere spot van u zeggen: "Zij dansen met de balanceerstok op dit slappe koord, dat over een gapende kloof heen de orthodoxen met het geloof der moderne theologie verbindt. Hadden zij Jezus Christus als waarachtig God erkend, dan ware geen twijfel mogelijk geweest, maar dan zouden de moderne theologen zich daartegen verzet hebben. Tegen uitdrukkingen als "de Verlosser", "de Mens geworden", "de Verrezenen", hebben de modernen geen bezwaar, omdat zij dit alles zinnebeeldig opvatten" (*Köln. Volkszeitung*) Of is dat een hoog houden der eenmaal door Luther verkondigde Evangelische waarheid, als te Spiers bij de plechtige inwijding der Protestatiekerk herhaaldelijk "de vrijheid der wetenschap" geprezen werd, in plaats van het "gevangen leiden van alle gedachte tot de gehoorzaamheid van Christus", of als filantropische werkzaamheden op de voorgrond gesteld worden in plaats van het grote woord: "Wij besluiten dan, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt, zonder de werken der wet?" Waar hoorde men daar de blijde boodschap der Hervorming: Wij worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is", "door het geloof aan Zijn bloed?" Zorgvuldig werd in deze Protestatiekerk alles vermeden, wat als een duidelijke houding, protest, of een oproepen ten strijd tegen het pausdom, of het moderne ongeloof, goddeloze wetenschap of sociaal-democratie aangezien zou kunnen worden.

Door objectieve behandeling van godsdienstige strijdvragen, het voorzichtig uitkiezen van onaantastbare uitdrukkingen, geleerd wetenschappelijk verhullen van Evangelische waarheden, ontwijkende beoordelingen en zo veel mogelijk verschonende behandeling van dwaalleraren en hun werken, hebt gij "positieven" maar al te dikwijls de smaad van Christus ontweken, en hebt het gelukkig zo ver gebracht, dat deze verachters des Woords u ook als - zij het ook nog achterlijke - collega's erkennen, met wie men toch wel voort kan. Om die lof, en van deze zijde, benijden wij u niet.

Waarom zoekt gij, in plaats van u voor de heldere leer der Schrift te buigen, naar woordenrijke, geleerde verklaringen van het begrip "openbaring" teneinde de zaak voor de hedendaagse verdorven smaak aannemelijk te maken? Zonder openbaring geen Godsdienst! En *is* er een Godsdienst, dan moet hij hoger wezen dan ons verstand, en ons openbaren wat dit ons verstand niet vindt en niet begrijpt, want anders is hij overtollig, is bij een openbaring, die niets openbaart. Betuigt niet de brandende dorst in ons binnenste naar volstreckte waarheid, dat er zulk een waarheid *is*; en zou onze Schepper en Vader ons dit hoogste goed onthouden, en ons niets van deze waarheid geopenbaard hebben? Is er niet geschreven: "De verborgen dingen zijn voor Jehovah onze God, maar de

geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen tot in eeuwigheid?" (Deuteronomium 29 : 29) En wederom: "Gewis de Heere zal geen ding doen, tenzij Hij Zijn verborgenheid aan Zijn knechten de profeten geopenbaard hebbe." (Amos 3 : 7) Want "Hij openbaart diepe en verborgene dingen." (Daniël 2 : 22) Simon, Bar Jona, wordt door Jezus gelukkig geprezen, "want vlees en bloed heeft u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, die in de hemelen is." (Mattheüs 16 : 17) "Wat in het hart des mensen niet is opgeklommen", roept de apostel, "heeft God ons geopenbaard door Zijn Geest." (1 Korinthe 2 : 10) Hij verklaart aan de Galaten: "Het Evangelie, hetwelk van mij verkondigd is, heb ik niet van een mens ontvangen, noch geleerd, maar door de openbaring van Jezus Christus." (Galaten 1 : 12) En sluitsteen der Schrift is: "De openbaring van Jezus Christus, die God hem gegeven heeft, om Zijnen dienstknechten te tonen de dingen, die haast geschieden moeten." (Openbaring 1 : 1)

Wat hebben wij nog meer getuigenis van node? Maar ook daarin huldigt gij de geest des tijds en de kritiek, dat gij hun toegeeft, dat het van een openbaring onafscheidbare inspiratie-begrip verouderd, "onbruikbaar" is geworden. Voorzeker! zeggen ook wij: wat zal daarmee een geslacht aanvangen, dat van de Heilige Geest niets meer weet, noch wil; van een inspiratie door Hem nooit zelf iets heeft ervaren, en Hem voor de kritiek daarenboven niet nodig heeft?

Ten opzichte van een woordelijke ingeving der Schrift zeggen de wijzen en ook vele zwakke, flauwhartige Christenen: de wereld heeft zich omgewenteld, en "heden ten dage" kan niemand meer gebruiken of geloven, wat de Christenheid 1900 jaren lang met zegen gebruikt en geloofd heeft. Alsof Goddelijke waarheden van volksstemming en meerderheid van stemmen afhankelijk zijn! Wat komt het ook, zeggen zij, op de bovendien onzekere, woordklank aan? Wij willen geest! en de tekst: "Het Woord is vlees geworden" kan ook (dat hebben wij in een tijdschrift gelezen, dat voor Christelijk wil gehouden worden) overgezet worden door: "De idee werd natuur." Wij antwoorden: Wankelt het Woord, dan wankelt ook de geest. Wij zien toch, dat zij, die zich los noemen van de letter, zich ook weldra los noemen van de geest. Wel spreken de zodanigen luchtig van het "niet meer houdbare inspiratie-begrip."

Maar of er nog slechts weinige ja, of ook geen enkel Christen op de wijde wereld daar nog aan vasthield, rotsvast staat de inspiratie. Want er is geschreven: "Het is lichter, dat de hemel en de aarde voorbijgaan, dan dat een [tittel](#) der wet valle." Dus is de wet tot op elke tittel door God ingegeven en gewild. Als deze God herhaaldelijk Zijn Profeet gebiedt: "Ga heen spreek tot dit volk *alzo*." "Alzo zult gij spreken tot Cyrus" of: "*Gij zult het woord uit Mijn mond horen*", "*spreek ... al de woorden, die Ik u geboden heb tot hen te spreken*." "*Zie, Ik geef Mijn woorden in uw mond*"; als David in zijn laatste woorden juicht: "*De Geest van Jehovah heeft door mij gesproken, en Zijn rede is op mijn tong geweest*." (2 Samuël 23 : 2) Als Christus Zijn' discipelen beloofd: "*Het zal u in dezelve ure gegeven worden, wat gij spreken zult. Want gij zijt het niet, die spreekt, maar het is de Geest Uws Vaders, die in u spreekt*." (Mattheüs 10 : 19, 20) Als Paulus schrijft: "Wij hebben niet ontvangen de geest der wereld, maar de Geest, die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen, die ons van God geschonken zijn; *dewelke wij ook spreken, niet met woorden, die de menselijke wijsheid leert, maar met woorden, die de Heilige Geest leert*." (1 Korinthe 2 :

12, 13) dan noemen wij dit woordelijke ingeving door de Heilige Geest, en worden evenmin in de war gebracht door de vrees, die dit woord aan moderne mensen inboezemt, als door de vergeefse poging van anderen, om aan deze duidelijke leer der Schrift te ontkomen. Ook hier geldt: "De geest is er slechts voor de geest", en men kan zich slechts over het mechanisch, houten inspiratiebegrip van vele tegenstanders der inspiratie verbazen.

Zij spreken kortzichtig van een "dictaat", van "willoze werktuigen" en daarvan, dat "de Bijbel niet kant en klaar uit de hemel gevallen is"; alsof dat ooit door een Christen werd beweerd! Zij weten niet, dat inspiratie is: inblazing, verlevendiging, opheffing, veredeling der individualiteit, een openen van het innerlijk gezichtsvermogen, een gemeenschap met de Heilige Geest, en als gevolg daarvan een bezieling, die de ganse mens aangrijpt, en hem ook het juiste woord ingeeft, zodat hij Goddelijke woorden spreekt. Wie niet inziet, dat woordelijke ingeving door Gods Geest niet is slaafsheid, maar wel de hoogste macht en vrijheid des geestes, moet hierover zwijgen. Maar, zeggen zij, alles wat in de Schrift voor geïnspireerd wordt gehouden, is toch niet van even grote betekenis? Neen, gelijk ook in de Schepping niet! "Gij gaat vele musjes te boven", zegt Jezus. Maar gelijk geen musje ter aarde valt zonder Gods wil, zo is ook zonder die wil geen vers of tekst in de Bijbel gekomen. Verheft zich het woord: "Alzo lief heeft God de wereld gehad", als een berg Gods om hoog, zo heeft Hij toch ook in de vlakte menig bloempje laten groeien. Ons past het niet de waarde der woorden in de Schrift te bepalen. Reeds dikwijls werd daarin veel, waarvan de wijzen vragen: "Waartoe dat?" tot woord der kracht, des troostes en des zegens voor edele, eenvoudige zielen, want voor de zodanigen behaagt het God Zijn verborgen schat te openen.

Ook van datgene wat in de Bijbel niet uitdrukkelijk als Woord Gods wordt aangevoerd, geloven wij, dat God, gelijk een bejaard Christen zeide, "voorziening gemaakt heeft", om de mannen, die de Bijbel schreven, bewust of onbewust door de Geest daartoe gedreven, ons juist dit, en niets anders, en wel in juist deze vorm te laten berichten. En dat noemen wij inspiratie, ingeving door de Heilige Geest; laten andere Christenen het anders noemen. Dit woord, zeggen zij, komt in de Schrift niet voor. Neen, even weinig als religie, Christendom, Sacrament.

Verheugen wij ons, broeders, dat ook wij eens in de hemel, van de Heilige Geest vervuld, woordelijk door Hem geïnspireerd zullen worden. "Wij worden van God geleerd." Zijn Woord zal in onzen mond zijn, en doorademd van de zeven Geesten, die voor Gods troon schitteren, doorgloeid van Goddelijke macht en blijdschap, zullen wij dan slechts Goddelijke woorden spreken, onfeilbaar, scheppend, almachtig. (Openbaring 3 : 21) Maar gelijk er een inspiratie, een inblazing Gods is, zo is er ook een inblazing van Satan, en menig Godslasteraar, die in zijn honen van God reeds lang met het beperkte begrip van een Goddelijke inspiratie afgedaan heeft, vermoedt niet, hoe woordelijk hij geïnspireerd is door de geesten der hel, waarnaar zijn woorden maar al te merkbaar ruiken.

Tot het bevangen zijn in de stroming des tijds, dat een kenmerk is van ons geslacht, behoort ook, dat alles zich heden buigt voor de - volgens hun zeggen - nieuwe ontdekking van de onzekere Bijbeltekst, en dat zelfs lieve, maar aan het menselijk oordeel

al te hoge waarde toekennende Christenen, ontmoedigd het in omloop gebrachte grote woord herhalen: "Wij bezitten toch geen vaste, onveranderde grondtekst." Maar zeer zeker hebben wij die, gelijk Jezus zegt: "De Schrift kan niet gebroken worden", en driemaal tegenover Satan vaststelt: "Er is geschreven." Wij hebben die, als wij in de Geest en in de waarheid blijven, in plaats van, gelijk onze tegenstanders, over woorden te strijden. Want ook hierdoor onderscheiden wij, die voor zulke letterknechten gehouden worden, ons gunstig van hen, die immer roepen: Niet de letter, maar de geest! - en daarbij zich meestal slechts met blote letterzifterij en haarkloverij bezighouden - dat wij niet, als het in de ene tekst heet: "De genade van de Heere Jezus", en in een andere "onzes Heeren Jezus", of als het aan het slot der Openbaring vijfmaal heet: 1. "De genade zij met u allen"; 2. "met een ieder van u", 3. ... "met allen"; 4. "met alle heiligen"; 5. ... "met alle de heiligen" terstond evenzo vele varianten noteren, om dan met 30.000 van de zodanige grote ophef te maken, en er de eenvoudigen en onwetenden mee te beangstigen. Van deze varianten moet men weten, dat, gelijk Isaac Taylor schrijft, het moeilijk zou zijn om onder die allen ook maar 100 uit te kiezen, die iets aan zin of betekenis veranderen, en onder deze 100 meer dan een of twee, die kwesties over feiten of leerstellingen aanroeren.

Gelijk professor Klostermann en professor Blaszkowski verklaren, dat "de tekst van het Oude en Nieuwe Testament vaststaat, en de verschillende lezingen de eigenlijke zin der Schrift niet in het minst onzeker maken", zo verstaan wij onder "varianten" niet een onbeduidende uitlating, of een kleine vervollediging, of een ander woord voor dezelfde zaak, maar een werkelijk verschillende, de eerste tekst weersprekende uitspraak; *en vinden geen zodanige in onzen Bijbel*. Wij vinden ook in de [textus receptus](#) geen enkele, die onbijbels is, die een dwaallering bevat, van de duivel zou ingegeven zijn, maar alle lezingen blijven in zin en leerstelling volkomen overeenstemmend met elkaar en consequent van gelijke betekenis.

Wat spreken dan ook vromen, van een "verdorven" tekst? Zelfs wanneer God drukfouten in Zijn Schrift heeft toegelaten, wat is het dan voor een logica om te zeggen: Omdat er in een afschrift van de brief mijns Vaders enige van de zodanigen voorkomen, kan mijn vader de brief onmogelijk oorspronkelijk woord voor woord geschreven hebben! Of: enkele dingen zullen onecht zijn, bijvoorbeeld Markus 16 : 19, bevestigd door Lukas 24 en de Handelingen, omdat deze verzen in, naar beweerd wordt, andere handschriften niet voorkomen. Hebben deze handschriften een datum? En hebben wij de oudste en oorspronkelijkste? Waardeloze gissingen! Maar zo het Gode behaagd heeft, om, gelijk steeds in Zijn schepping, zo ook in Zijn Woord, kleine varianten toe te laten, of in te geven, wat hebben wij daar dan tegen? Wat is het voor een logica om te zeggen: Omdat diezelfde waarheid hier ietwat anders is uitgedrukt, kunnen de beide uitdrukkingen niet door Gods Geest zijn ingegeven! Zo ook met de 63 citaten uit het Oude Testament in de Evangelieën (waarvan meer dan de helft woordelijk zijn.) Hoe! *Christus, die het Woord Gods is, die bij God was*; die als Jehovah Mozes gebod en tot de profeet sprak: "Zie, Ik leg Mijn woord in uw mond", die daar spreekt en zegt: "Gij hebt gehoord, dat tot de ouden gezegd is ... : maar Ik zeg u" (dat Hij niet zegt: "Dat Ik tot de ouden gezegd heb", behoort tot Zijn bedektheid als Zoon des mensen,) zou de macht niet hebben, "met het Zijne te doen wat Hij wil" en dit Zijn Woord op verschillende wijze te herhalen? Hij, een

Heere, gelijk van de Sabbat, zo ook van het Woord, zou in plaats de profeet te bevelen: "Sla die herder!" (Zacharia 13 : 7) niet mogen zeggen: "Ik zal de herder slaan!" en het: "alles, dat uit des Heeren mond uitgaat", (Deuteronomium 8 : 3) niet mogen verklaren door: "alle woord dat door de mond Gods uitgaat?" enzovoorts. En evenzo "de heilige mannen Gods, die door de Heilige Geest gedreven, hebben gesproken." Waar is een weerspraak in deze gezegden! Zo is ons dit vrije werken van de Heilige Geest juist een bewijs voor de inspiratie, en wie voor zulke "varianten" zonder inzicht of begrip blijft, of ze zelfs tegen de ingeving des Woords laat gelden, bewijst ons hiermee niets anders, dan dat hij in de door hen gewraakte geesteloze letterknechterij nog zelf vastzit.

Van het Oude Testament bovendien, erkent ook deszelfs criticus, professor Kautzsch, een "schier geheel ontbreken van varianten!" Niet slechts ganse hoofdstukken, maar gehele boeken hebben wij daar, waarin geen enkel woord, ja nauwelijks een letter anders voorkomt: immers letten de Joden, aan wie "de woorden Gods zijn toebetrouwd", (Romeinen 3 : 2) er zelfs op, dat in hun afschriften van de wet enkele letters, volgens de overlevering, iets boven en andere iets onder de lijn geschreven worden. Nemen wij het boek Esther, of het boek van de profeet Jona, de geschiedenis van Jozef of van Elia; wie spreekt nu nog onzinnig van "onzekere" tekst? Is niet zelfs de eenvoudigste een rede en geschiedenis met de vinger der Goddelijke wijsheid geschreven? Hoe kunnen dan Christenen nog klagen: "Wij hebben geen onveranderde grondtekst", en met gelatenheid zuchten: God wil ook niet, dat wij ons met letterzifterij bezig houden! Ja, God wil niet, dat wij ons met de letterzifterij der kritiek afgeven: maar Hij wil, dat wij geloven: "Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet een jota noch een tittel van de wet voorbijgaan." (Mattheüs 5 : 18; Lukas 16 : 17)

Lieve Christenen, laat u toch niet door een onzinnige geestelijke bacillen-vrees uw geloof aan dit "vaste Woord" ontroven, en u, doordat gij u naar elke lege noot der Bijbelkritiek bukt, afhouden om u de bergen van goud en edelgesteenten, die daarin bloot liggen, en voor welker verkrijging het langste leven onmannelijke, onwaardige vrees voor het blote nog te kort ware, ten nutte te maken. Herstelt u van uw woord: "stellige uitkomsten der wetenschap", "resultaten van kritisch onderzoek", alsof dat onbedrieglijke dingen waren, terwijl gij toch dagelijks kunt zien, hoe schier allen elkaar tegenspreken hieromtrent, en de een met de wijsheid spot van de ander. Herstelt u van de armzalige u aanklevende angst, dat uw geloof aan de Bijbel te ouderwets, te onwetenschappelijk is. Het gevaar is niet groot, en gij zoudt u in elk geval in het goede gezelschap bevinden van duizenden van dierbare kinderen Gods, van profeten en apostelen, en van Christus zelf. Het zou er ongelukkig uitzien met uw geloof, als het door de Schriftgeleerden *niet* veracht werd. Is de dienstknecht meerder dan zijn heer? En roept men met spottende verwondering u toe: "Gij zijt nog waar men voor honderd jaar was!" zo antwoordt goedsmoeds: "Nee, waar men al voor negentienhonderd jaren was."

2.

Belacht ook getroost en goedsmoeds de onlangs wederom geproclameerde leuze der tegenstanders: "Bevrijding van het ondraaglijke juk van het lettergeloof aan de Bijbel, van het dogma en de belijdenis". Alsof er een wiskunde ware zonder axioma's: en een wereldbeschouwing zonder dogma's. Ook het atheïsme heeft zijn dogma: "Er is geen God!" en het materialisme de zijne van "het eeuwige der kracht en der stof" enzovoorts. Ook deze dogma's kunnen niet anders dan door letters worden uitgedrukt. Gelijk "eeuwigheid der stof" eeuwigheid der stof beduidt, zo beduidt voor oprechte mensen "ontvangen van de Heilige Geest", "gestorven voor onze zonden", "opgestaan ten derden dage", "Christus, welke is God boven allen te prijzen", juist dat, en niets anders; het zijn dubbelzinnige kunstenaars, waarmee de op hun "wetenschappelijke waarheidsliefde" steeds roemende critici aan deze Bijbelwoorden, en woorden der belijdenis, draaien en er een spitsvondige uitlegging aan zoeken te geven, en van de "goddelijkheid" (in plaats van de Godheid) van Jezus Christus slechts in beperkten zin spreken.

In plaats van te klagen over een "ondraaglijk juk", dat niemand hun oplegt, moesten zij eerlijk en rond zeggen: "Bijbel, dogma en geloofsbelijdenis zijn zaken, waaraan wij niet meer geloven". Met hun bestrijding van "verouderde leerstellingen", "dode formules", "starre dogma's" en de verheerlijking daarbij van de "grootse mens Jezus" bedriegen zij ons niet omtrent hun ware bedoeling, hun diepen, innerlijken weerzin tegen het Bijbelse Christendom met zijn duidelijke, ondubbelzinnige leer van de algehele verdorvenheid van de mens, van de vergeving der zonden, alleen door het bloed van Christus, van de verdoemenis van degenen, die niet geloven. Ook bij hedendaagse Christenen getuigt de afkeer van dogma en geloofsbelijdenis van een slecht geweten tegenover deze en andere Bijbelse waarheden, men heeft de moed niet ze vast onder de ogen te zien. Dogma is "de gezonde leer", waarop de Schrift zo dikwijls de nadruk legt, en waarvan de apostel zegt, dat de tijd zal komen "wanneer zij haar niet zullen verdragen", (2 Timotheüs 3 : 4) en God verlangt van ons, dat wij haar voor de wereld, die in de leugen ligt verzonken, zullen belijden. Het is voorzeker gemakkelijker om nu eens het wonderbare, waartegen het verstand opkomt, en dan weer het veroordelende, dat de eigengerechtigheid vernietigt, het harde, dat een week gemoed zeer doet, als star, voor een vrij Christendom benauwend dogma, weg te werpen. Dan behoeft men zich niet voor een "Christelijke wereld" met zulk een belijdenis als een onverdraagzame, achterlijke mens met een verouderd standpunt bloot te stellen, maar kan men zich beroemen van "een dogmatisch Christendom" vrij te zijn, niet aan leerstellingen te hangen, doch alleen op de hoofdzaken te zien, zoals knoeters in de kunst menen, dat het op scherpe tekening, nauwkeurige perspectief, juiste anatomie niet aankomt, zo slechts een behoorlijk kleureffect in het midden het oog kan boeien.

Mensen zonder geloofsbelijdenis kan men slechts beklagen. Wie zijn geloof - en een geloof heeft ieder mens - niet met een duidelijk woord der belijdenis kan uitdrukken, weet niet, aan wat of aan wie hij gelooft. De kritiek spreekt veel van haar resultaten. Welnu, resultaten behoren toch objectieve, rotsvaste, voor hier en hiernamaals voor verwezenlijking vatbare, vruchtbare waarheden te zijn, en het duidelijke uitspreken er van

zou een geloofsbelijdenis wezen. Dat enige tot dusver geëerde en gewaardeerde boeken onecht, en waarschijnlijk van onbekende schrijvers herkomstig zijn, deze zogenaamde "resultaten" geven mij toch geen wereld- en levensbeschouwing, waarop ik kan steunen en rustig kan sterven: praktisch kan ik er niets mee aanvangen. Onze geloofsbelijdenis wordt door de kritiek afgewezen. Laat zij ons dan toch die van haar voorleggen. Horen wij menige criticus en modern predikant, of "de geloofsbelijdenis van eens moderne theologen (Bij Schröter, te Zurich,) dan luidt zij: "Ik geloof aan de ideeën van het goede en schone. Ik geloof aan de onverbiddelijke beschikkingen der eeuwige natuurkrachten. Ik geloof, dat de mens zichzelf beter kan maken dan hij is. Ik geloof aan een voortbestaan na de dood, waarvan men niets kan weten. Ik geloof aan een onpersoonlijk iets, zonder menselijke eigenschappen, maar dat liefde is, en door de mensen gewoonlijk God genoemd wordt." Openhartig gezegd: deze geloofsbelijdenis boezemt ons geen eerbied in; de onze is ons liever. Weet de kritiek echter iets dat beter is, zo zegge zij het, eenvoudig, letterlijk, zonder pathos, of abstracte frasen, en geve ons iets positiefs en reëls, in plaats van ons telkens en nogmaals te zeggen, wat wij niet geloven moeten.

Ons drukt het juk der dogma's en der geloofsbelijdenis niet. Wij hebben in het dogma kracht, in de belijdenis des geloofs blijdschap, en in het levende geloof aan beiden juichen wij: "Indien wij met onze mond zullen belijden de Heere Jezus, en met ons hart geloven, dat Hem God uit de doden opgewekt heeft, *zo zullen wij zalig worden.*"

Zeggen wij nu misschien met dit vasthouden aan het Bijbelse dogma: Wij hebben altijd en in alles onfeilbare kennis, wij kunnen niet meer dwalen? Neen! dat aan geen mens hier beneden volkomen licht, een volstrekt kennen gegeven is, weten wij. Maar wij willen toch liever meer vertrouwen op God en Zijn woord, dan op onze wijsheid, en mochten wij eens te kinderlijk en te woordelijk aan dit woord onzes Vaders geloofd hebben, dan geloven wij ook, dat Hij ons dit niet al te zwaar zal toerekenen.

Of beweren wij hiermee: wij, en wij alleen verstaan de Bijbel en alles wat er in is, wij vinden er geen moeilijkheden meer in, en geen schijnstrijdigheden, geen opgaven, die het verstand niet kan rijmen, geen plaatsen, die wij niet verklaren, maar geloven moeten? Ook dat zij verre! Maar van oneindig meer belang vinden wij de diepe onoverbrugbare afgronden en de voor de menselijke geest onoplosbare raadselen, die dit Boek ons opgeeft, zoals: eeuwig raadsbesluit en verkiezing, vrije wil, schuld, verlossing. Bij de val van Satan en zijn engelen, of bij woorden als: "Heb Ik niet u twaalf uitverkorenen? en een uit u is een duivel? "Die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik bewaard, en niemand uit hen is verloren gegaan, dan de zoon der verderfenis, opdat de Schrift vervuld worde." "Verheerlijk Mij, Gij Vader! bij U zelve, met de heerlijkheid, die Ik bij U had, eer de wereld was." "Hij heeft ons uitverkoren van voor de grondlegging (= *nederwerping*) der wereld", staan wij voor onbekende grootheden en hemelse geheimnissen. Bij anderen, zoals: "Werkt uws zelfs zaligheid met vreze en beven: want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar Zijn welbehagen." "Die gelooft komt niet in de verdoemenis." "Wij moeten allen geopenbaard worden voor de rechterstoel van Christus." "Die tot Mij komt zal Ik geenszins uitwerpen." "Strijdt om in te gaan door de enge poort: want velen, zeg Ik u, zullen zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen." "Opdat God zij alles in allen," blikken wij in diepten van niet meer menselijke, maar Goddelijke psychologie.

Geheimnisvol is ons ook het Goddelijk wereldbestuur en de vertraging van het oordeel. Waarom heeft Israël zo lange jaren in de harde Egyptische slavernij moeten zuchten? Waarom verdelgt God pas na 400 jaren Amalek, omdat hij zich tegen Israël op de weg gesteld heeft? (1 Samuël 15 : 2, 3) Ook ik erken van dit Woord, dat ik het steeds minder begrijp. Wel geeft het mij brood en water des levens, maar het wordt mij dagelijks, gelijk de natuur de ernstige onderzoeker, te diep en te hoog. Daarmee gaat het mij als de reiziger in de Alpen, die, nadat hij met grote moeite en inspanning een bergtop heeft bestegen, van waar hij geloofde een heerlijk vergezicht te zullen verkrijgen, zich omringd ziet van nog hogere, onbeklimbare hoogten, waarvan hij door afgronden gescheiden wordt. Dáár voel ik een huivering van eerbied, dáár vermoed ik voor de eeuwigheid ontzaglijke waarheden, heerlijke openbaringen, onuitsprekelijke woorden. Ook hier zouden wij te vergeefs tot de kritiek een vraag richten. Zij, die ons niet eens op kleine vragen van ondergeschikt belang belang een bevredigend antwoord geeft, lost ons nog veel minder de grote vraagstukken op. Zij gelooft aan een pseudo Jesaja, spoort daarvoor gezochte en nietige bewijzen op - God kan toch onmogelijk weten, dat er eens een Kores wezen zal, en in geen geval zou Hij dit aan Jesaja kunnen zeggen - en ignoreert daarbij de juichende macht en kracht des Geestes van de gehele profeet, en het heldere, herhaaldelijke getuigenis der Schrift voor één Jesaja (zoals in Mattheüs 12 : 17, 18, Handelingen 8 : 28-34; Romeinen 10 : 16, 20, 21) Zij loochent het auteurschap van Petrus, en heeft geen oog voor de zware, met de persoonlijkheid van Petrus na zijn val zo overeenkomende, ernst zijner brieven. Zij heeft ons nog nooit de diepten van het Goddelijke Woord ontsloten. Daartoe ontbreekt haar het geloof, de geest, het inzicht; en zo wij ten teken onzer onwetendheid op de kanten der bladzijden van onzen Bijbel menig vraagteken zouden willen plaatsen, dan zouden wij ze moeten verdubbelen en verdrievoudigen als wij de verklaringen der kritiek lezen, en dan voelden wij ons eerst recht door een vloed van twijfel en tegenspraak overstelpt. De kritiek weet niets, en geeft niets.

Maar wél doet zij in het hoofd van haar discipelen een ongelooflijke begripsverwarring ontstaan, en vernietigt zii het heldere onderscheidingsvermogen tussen ja en neen, waarheid en leugen, goed en kwaad: "Het goede, ware en rechte overtuigt niet meer door zich zelf: de ziel heeft haar kenvermogen ingeboet, alles wordt tot een open vraag". (Vinet) Zo kunnen ook vrome studenten der theologie zeggen: "Het is toch volkomen onverschillig, het doet er toch hoegenaamd niets toe, of de boeken van Mozes door hem geschreven zijn, en of de brieven van Petrus van Petrus zijn." Onverschillig dus, of de Bijbel een door God gezonden openbaring is, of een mengelmoes van leugen en waarheid. Wat komt het er op aan of er al geschreven staat: "Het geschiedde als Mozes voleindigd had de woorden dezer wet te schrijven in een boek ..." of dat Jezus verklaart: "Mozes heeft van Mij geschreven"; en dat Petrus schrijft: "Simon Petrus, een dienstknecht en apostel van Jezus Christus, aan degenen. ..." Zo kan dan nog een als "gematigd" geldende leraar der theologie vragen: "Wat heeft dat met mijn geloof van doen, of er al of niet een Abraham bestaan heeft?" Welk een Christelijk geloof, dat lichtvaardig het getuigenis van Christus over Abraham veracht!

Zo hebben hedendaagse Christenen, die zich voor deze zozeer in aanzien zijnde kritiek buigen, maar toch wel graag hun beetje geloof wilden behouden, de onzinnige, onhoudbare "scherpe scheiding tussen geloven en weten, religieus en wetenschappelijk gebied" in de wereld gebracht, die "alleen het moderne denken uit de drang helpt!" Arm modern denken! Dus: als gedoopt en bevestigd Christen geloof ik, dat Christus opgestaan is, en dat God mijn gebed verhoort: en op wetenschappelijke gronden weet ik, dat dit een onmogelijkheid is. Ik geloof aan een "almachtige Schepper van hemel en aarde"; en ik weet van Hem, dat Hij uit liefde voor mij en voor alle mensen, geen zandkorreltje en geen druppel water in deze Zijn schepping bewegen kan. Ik geloof, dat de Bijbel mij van God ter voorlichting en richtsnoer mijns levens is gegeven, en ik weet, dat zijn standpunt verouderd, zijn berichten vals, en zijn wonderen sprookjes zijn. Ik geloof aan het graf mijner geliefden, dat ik hen in de hemel bij de engelen zalig weer zal zien: en ik weet, dat dit kinderachtige voorstellingen zijn, en dat er geen zaligheid is, geen hemel en geen engelen. Een prachtige, weldoende werelbeschouwing! Wel spreekt ook een niet-christelijke natuurvorser, R. Francé, van de "ontzettende chaos in de geest van ieder ontwikkeld mens!" Wij Christenen houden het daarvoor dat een mens geloven moet wat hij weet, en weten moet wat hij gelooft. "Ik weet wie ik geloofd heb!" roept de apostel.

Ook wij, gelovigen, worden door deze met de tijd overeenstemmende vaagheid en kleurloosheid der sprake en der beschouwingen aangestoken, zoals die zich in krachteloze en smakeloze woorden uiten. Godsdienstigheid, [biblicist](#), letterknechterij, achterlijkheid, en ook: positief, liberaal. Petrus en Paulus noemen de arme, nog door allerlei onwetendheid en onvolkomenheid bevangen Heidenen, aan wie zij schrijven: "de geheiligden", "de heiligen in geheel Achaje", "de uitverkorenen Gods", "het heilige volk, het koninklijk priesterdom." In valse bescheidenheid - het tegenovergestelde van ootmoed - wagen wij het heden nauwelijks "ons kinderen Gods", of ook maar "gelovigen" te noemen. "De Schrift kent "kinderen des lichts en "kinderen des duivels", dus, kinderen der duisternis. "Kinderen der schemering" moesten wij ons noemen, daar alles grijs op grijs verschijnt, de omtrekken zijn flauw, onduidelijk, de gezichten schier onkenbaar, zodat men elkaar aarzelend aanziet en zich afvraagt: "Zijt gij van ons of van onze vijanden?" (Jozua 5 : 13) Doch reeds deze open vraag, zeggen vreesachtige en weke Christenen, zou toch gebrek aan liefde verraden jegens andersdenkenden, vitterij, onverdraagzaamheid! Wij zijn omringd door verdraaiing en vervalsing van het eenvoudigste, van het misbruiken van alle namen, van de ontaarding van het woord. Wat denken - ook ontwikkelde lieden - zich niet al onder Christenen en Christendom, kerk, Godsdienst, ja onder God en Christus? Zo wordt in voordrachten "ter wederbrenging van hen, die van het Christendom vervreemd zijn", het anti-Christendom gepredikt. Zo neemt een zich noemende Christelijke pers nog als vrome, moedige mannen predikanten in bescherming, die hun belofte en belijdenis ontrouw zijn, en ons volk "godsdienstigheid, los van elke belijdenis" aanprijzen. Wee degenen, die het kwade goed heten en het goede kwaad, die duisternis tot licht stellen en het licht tot duisternis, die het bittere tot zoet stellen en het zoete tot bitterheid!"

Laten wij het onduidelijke, onware en laffe woord, de concessie en het compromis van ons werpen, en laten wij gehele en "éénzijdige" Christenen worden! Stellen wij ons ten

volle, geheel en al, aan de zijde Gods! Lezen wij niet, hoe zelfs de ongelovige wereld met de karakterloze ja- en neen-theologie de spot drijft? Maar onze God, wiens oordeel hemelhoog boven alle menselijk oordeel verheven is, verklaart, dat Hij de kouden boven de lauwen en halven, de gematigden en de schipperaars stelt, wier wijsheid uitkomt in "Ja, maar" ... "goed, intusse n"... "Voorzeker, slechts" ... "zeer juist, evenwel" ... van de ene kant" ... "en van de anderen kant ... ", die half op zijn woord steunen, en half op hun verstand, die in de Bijbel steeds naar de mythe grijpen, die gebroken staf der geloofskreupelen, en zich inbeelden wijs te zijn, als zij op twee gedachten hinken. Ook daarin bedriegen zij zich, als zij wanen door zachte, ruime verdraagzaamheid, door barmhartigheid jegens dwaalleer en dwaalleraren, door vriendelijke concessies aan de menselijke wijsheid, de vijanden des Woords te zullen winnen. Met recht lachen dezen om die zwakheid.

Gelijk er voor ootmoed meer moed nodig is dan voor hoogmoed, zo is er voor geloof meer verstand en geest nodig dan voor ongeloof. Gelijk er niet veel vernuft en weten nodig was voor wat nog voor 50 jaren geleerd werd, dat er nooit een Homerus bestaan, of een Troje geweest is, totdat [Schliemann's opgravingen](#) deze wijsheid te schande maakten, zo zal het een later geslacht van knappe critici gemakkelijk vallen te bewijzen, dat een Goethe onmogelijk ten tijde van de niet eens door hem genoemde Napoleon geleefd kan hebben, of dat de twee, in taal en filosofie zo verschillende gedeelten van de "Faust" van onbekende, minstens een paar honderd jaren na elkaar geleefd hebbende schrijvers herkomstig zijn, enzovoorts. En met zulk een onbeschroomd optreden der schijnwetenschap onder de firma "Nieuwste nasporing" zal men de onrijpe en oppervlakkige menigte ook der beschaafden en ontwikkelden" altijd weer imponeren. Wie echter aan de krankheid der twijfelzucht lijdt en zo verblind is, dat hij de grote dogma's niet ziet, die door Gods vinger in Zijn schepping, aan de hemel en op de aarde en in de geschiedenis der mensheid geschreven Zijn, zoals die van een levenden God en van een Satan, van de val van Adam en van de dood als de bezoldiging der zonde, van de openbaring en het blazen van een Heilige Geest, der boete, der bekering en der wedergeboorte, moet zich niet als leraar der mensheid opwerpen.

Christenen, laat u niet door hen misleiden, die roepen: Zie, wij maken alle dingen nieuw! Ook een nieuwe Godsdienst, een nieuw Christendom vordert onze nieuwe tijd. Er staat geschreven: "Er is niets nieuws onder de zon", en aan de mensenziel vermag slechts God, die haar schiep, iets te veranderen. Hoe oppervlakkig, van het rumoer op de markt des levens verdoofd en misleid, moeten diegenen zijn, hoe weinig moeten zij van de wereldgeschiedenis en uit de Bijbel geleerd hebben, die beweren, dat de hedendaagse mens anders denkt en oordeelt, bemint en haat, hoopt en vreest, kortom, leeft en weent, zondigt en sterft, andere doeleinden en wensen heeft dan vóór 6.000 jaren! Neen: de mens is en blijft mens. Ook alle de modernen kunnen geen el aan hun lengte toedoen. Men verandere slechts de namen, en de geschiedenis en het streven van Memphis en Babylon, Athene en Rome in lust der ogen, vleselijke begeerten en hovaardig bestaan is ook het doen en streven van Berlijn en Parijs, Londen en New York, en op de laatste dag der wereldgeschiedenis zal de mensheid precies hetzelfde doen, wat zij reeds vóór de zondvloed gedaan heeft: eten en drinken, kopen en verkopen, planten en bouwen, trouwen en ten huwelijk uitgeven.

Van een eng geestelijk standpunt getuigt de daarmee samenhangende, bij velen als algemeen aangenomen geldende voorstelling, dat *eeuwige waarheden* moeten uitgedrukt worden op een wijze, *die met de tijd overeenkomt*, waarin tegelijk een blaam en een wantrouwen tegen de Schrift is gelegen, die het in het geheel niet verstaat de waarheid beurtelings naar deze of die tijdgeest te draaien en te kleuren. Zo vindt immers een bekend "positief" professor, dat de uitdrukkingen gebed en boete, ja de Vadernaam Gods "met het hedendaagse Duitse gevoel niet meer strookt" (!) Hoe? Homerus en Aeschylus zullen, naar hun bewonderaars zeggen, "in eeuwig gangbare vormen" met "eeuwig schone woorden" de mensen, het leven en de natuur geschilderd hebben, en zo menig Godsman heeft het niet vermocht in de kracht van de Heilige Geest voor hetgeen nog hoger is ook eeuwig gangbare vormen en eeuwig schone woorden te vinden? "Wat in de 17-de eeuw goede theologie was", schrijft een ander, "zal het in de 20-ste niet meer zijn." Dus ook in de Godsdienst mode? Neen! de theologie van een Calvijn en een Luther is nog goed en beter dan de hedendaagse, en de 1.800 jaren oude theologie van Christus en Paulus en de andere apostelen, is heden nog de beste en de enige bron van een ware en gezonde theologie. Groot, eeuwig, als in brons, staan hun woorden daar.

Het als groot en verheven geprezen geroep van de hedendaagse mensen naar nieuwe, nooit gehoorde vormen der waarheid en des denkens is slechts het aanstellen van een verwend, lekkerbekkig (*gesteld op lekker eten*) kind, dat nieuw speelgoed verlangt en ook het gezonde, dagelijkse brood tegen is. Nog heeft de mensheid voor de gaven Gods: koren en olie en wijn, melk en vlees en de boomvruchten, geen wetenschappelijke surrogaten gevonden en zij zal het ook niet. En even weinig voor het voedsel der ziel. Ook het hedendaagse "worstelen naar waarheid", waar men zo mee schermt, brengt hem niet tot het doel, die in zijn hoogmoed waant, dat hij haar door zijn verstand zal bereiken en gewinnen. Wat geven ons deze moderneren. Eén hunner heeft het met leedwezen erkend: "De schepping wordt veranderd in worden, de val van Adam in natuurtoestand, God wordt wereldgeest, de Voorzienigheid wordt wereldkracht, werelddoel, de ziel wordt bewustzijn, het Godsrijk wordt zedelijke beschavingsontwikkeling, gebed wordt innerlijk nadenken ..." Anderen geloven ons met uitdrukkingen als "vergoding van Jezus", "God te beleven", "openbaring gelijk aan innerlijke, vergelijkende ervaring", iets heel dieps te ontsluiten. En Christus, "het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt", wordt "de heilige energie der liefde", of "een godsdienstige krachtmens van de eerste rang!" Weg met deze gezochte en holle redekunsten, waarmee men wat Goddelijk is wil vermenschelijken en aan de tijdgeest aangenaam maken!

Een willekeurig zich baden in het genot van subjectieve aandoeningen, een "innerlijke verheffing der ziel", prijst men ons aan als Godsdienst der toekomst zonder "de versteende vormen" der geloofsbelijdenis en van het dogma: en ook een Duits nationale religie meldt zich aan, waarbij "volle vrijheid van denken en geloven gewaarborgd wordt." Dus een rekenkunde zonder getallen, een recht zonder wet, zonder geboden en verboden! Maar een chaos van nóg zo schone gevoelens zal ons tegen de toorn van een heilige God niet beschutten. Ook een nieuwe, originele opvatting van het Evangelie, historische schildering, een psychologisch zich verdiepen en filosofische ontwikkeling van eigen denkbeelden kunnen wel toehoorders aantrekken, maar het eeuwig Evangelie is dit

niet. "Ik verbeeld mij niet", zegt Spurgeon, "dat ik door mijn eigen diep nadenken, of door een hoge filosofische vlucht het Evangelie mijns Heeren kan verbeteren." Men prijst ons velerlei zielkunde aan, er is slechts één, namelijk ieder ogenblik zalig te kunnen sterven, en daarvoor hebben wij nodig "het bloed van Christus, dat ons van alle zonden reinigt."

Onze ziel, die het zichtbare en vergankelijke, het relatieve en het tijdelijke en wat met de tijd overeenkomt moe is, schreeuwt, gelijk het hert naar de waterstromen, naar het eeuwige, het absolute, dat ook in uitdrukking en woord, gelijk een rots alle stromingen en stormen des tijds trotseert. Weg met al deze mode-godsdiensten, die als paddenstoelen opkomen en evenzo vergaan! Weg met het verwarde humane mengelmoes van een Tolstoj, met het nieuw-Boeddhisme van een Annie Besant, met allerlei theosofie, met de godsdienst der liefde van een Egidy en de natuurwetenschappelijke van een professor Lehmann, met het Christelijk willend heten spiritisme, met het gesnap van de leugenapostel Dowie, met een valse "Christelijke wetenschap"! Christus heeft ons gewaarschuwd: "Velen zullen komen onder Mijn naam, zeggende: Ik ben de Christus, en zij zullen velen verleiden." Als dan, zo iemand tot ulieden zal zeggen: *Ziet, hier is de Christus, of daar, geloof het niet.*" "Zo zij dan tot u zullen zeggen: Ziet, hij is in de woestijn, *gaat niet uit*: Ziet, hij is in de binnenkamers: *geloof het niet.* (Mattheüs 24 : 5; 11 : 26) Gaat er niet heen, lieve Christenen, ook niet uit nieuwsgierigheid, of uit weetgierigheid, ook niet omdat iedereen er heengaat en vrienden en bloedverwanten u dringen, ook niet omdat dáár wonderen heten te geschieden. Hebt de moed kalm en rustig te zeggen: "Van dezulken wil ik niéts weten, en hun wonderen heb ik niet nodig. Mijn God en Zijn Woord!"

Weg ook met de tegenwoordig zo algemene bijgelovige aanbidding van het verstand en de wetenschap, anders gezegd: met de verafgoding van *onze* wijsheid en *ons* weten. Verstand en wetenschap zijn aan haar plaats en binnen haar gebied recht en goed. Maar niet buiten haar gebied. Zo verlicht het verstand wel het aardse leven, maar is geen licht, in hetwelk wij de geestelijke waarheden leren kennen. Het is ons gegeven om de ons omringende zichtbare en tastbare schepping te kennen, te gebruiken en te regeren, maar niet om hemelse en Goddelijke dingen te doorgronden en te beoordelen. "De natuurlijke mens begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn". Dit, ons van God voor het aardse bestaan geschonken verstand is zeer goed om te planten en te bouwen, te kopen en te verkopen, om te arbeiden en te verwerven, kortom, voor het praktische, doelmatige gebruik van het materiële leven, en daarom is het subjectief, individueel, overeenkomstig de behoefte van de tijd, richt het zich naar het afwisselend weten der mensheid en van ieder volk. Daarbij is het zeer kortzichtig en heeft grote ontdekkingen en uitvindingen in de beginne altijd betwijfeld en bespot en heeft nog vóór honderd jaar datgene als onzinnig en onmogelijk aangeduid, wat wij heden zeer verstandig vinden: gelijk het ook heden nog spot met veel, dat door onze kinderen erkend en aangenomen zal worden.

Omdat het ons tot zelf behoud is gegeven kent het door de zonde verduisterde verstand van de hedendaagse mens slechts de zelfzucht, en in zo ver kan de Schrift de Kolossenzen toeroepen: "Gij waart vijanden door het verstand in de boze werken" (Kolossenzen 1 : 21) en de Efeziërs: "Wij deden de wil van het vlees en der gedachten, en wij waren van nature kinderen des toorns"; (Efeze 2 : 3) en van Christenen

een gevangen leiden verlangen van alle gedachte tot de gehoorzaamheid van Christus. Het verstand is niet de wijsheid, welker "beginsel is de vreze des Heeren", want er zijn genoeg mensen geweest met een zeer groot verstand, die daarbij goddeloos en uiterst lasterlijk waren. Het verstand is niet de geest, reeds niet bij de kunstenaar of de geniale mens: en het is niet naar het verstand, dat een moeder haar krachten verteert in de verpleging van een ongeneeslijk ziek kind, of er liever mee sterft, dan het in gevaar te verlaten. Het grote, het verhevene, het geniale is nog nooit door het verstand ingegeven, veeleer heeft het dit gewoonlijk tegengesproken. Het onderscheidt en zift (*zeeft*), maar het voedt niet, en hoe leeg en dor een ding een bloot verstandsmens is, ervaart de ziel, als zij in zware nood bij de zodanige troost zoekt. Want niet uit het hoofd, maar "uit het hart", zegt de Schrift, "zijn de uitgangen des levens." Ook bij het kind Gods is het verstand het tegenovergestelde van de Goddelijke Geest. Het verstand zegt: Behoud uw leven: Zorg voor de toekomst: verkrijg u goederen en beheer ze met wijsheid: let op uwe zaken, ieder is zichzelf het naast. De geest zegt: Verlies uw leven om het te behouden. Veracht het aardse en acht versmaadheid een eer. Leef niet voor u zelf, maar voor God en voor anderen, om wezenlijk geleefd te hebben.

En omdat het verstand immer tot zelfzucht en eigen voordeel aandrijft, zowel bij individuen als bij volkeren, zo zien wij dagelijks hoe het verstand van verschillende personen, bijvoorbeeld van de zoon en de vader, van werkgevers en werklieden, van regeerders en geregeerden, met elkaar in tegenspraak en botsing komt. Vandaar alle strijd op aarde, en evenzo alle oorlogen tussen de volkeren. Er zou geen strijd zijn, indien, gelijk de apostelen des verstands ons wijs willen maken, er slechts één verstand was. Zo geloofde van oudsher ieder filosoof der mensheid een verstandige wereldbeschouwing te geven, en toch lezen wij hoe een Plato aan Zeno, en in de nieuwere tijd, een Kant aan Locke, en een Schopenhauer aan Hegel, soms met bittere spot, onverstand verwijt. En dan zouden wij, Christenen, dit zo individueel en subjectief, immer afwisselend en tegensprekend verstand als hoogste autoriteit, ook in geloofszaken en vraagstukken des eeuwigens levens erkennen? Maar het is waar, onder "verstand" verstaan onze tegenstanders naïef ook slechts hun *eigen* verstand.

Wat is de geschiedenis der mensheid met haar dwalingen en dwaasheden, met haar gebreken en haar onrecht anders dan een geschiedenis van het menselijke verstand? Zien wij niet, hoe bij een volk, dat zich voor het verstandigste der wereld houdt, door miljoenen het bestaande als het verkregene door het verstand geprezen en vastgehouden wordt, en hoe andere miljoenen, ook in naam van het verstand, verlangen, dat de gezamenlijke inrichtingen van Staat en kerk en maatschappij afgeschaft worden, om voor nieuwe plaats te maken? O verstand! wie niet aan de val gelooft, behoeft slechts u en uw vruchten aan te zien. Als dit verstand van dingen wil spreken, waarvan het niets weet en niets weten kan, dan spreekt het onzin. Reeds als het uit zichzelf de mogelijkheid van het zijn en worden in het zichtbare wereldal wil vaststellen; want het Goddelijke scheppingsplan is oneindig ver boven dit menselijk verstand verheven. Maar nog minder kan het over het onzichtbare oordelen. Dat heeft ook Kant, de criticus van "het zuivere verstand" erkend. Het is niet opgeklommen in de hemel, noch in de afgrond neergedaald. Het weet slechts iets van hetgeen tijdelijk is, maar niets van hetgeen eeuwig is: en een Godsdienst van het verstand zou geen Godsdienst, maar een ongerijmdheid zijn.

Niet minder onrechtmatig is de van ons verlangde onbegrensde verering der wetenschap. Zo onontbeerlijk is zij voor de mensheid niet, als haar discipelen beweren, en ook menigeen, die niet persoonlijk met haar bekend is, gelooft. Want er waren genoeg volken, die zonder wetenschap in de hedendaagse betekenis (wij hebben pas sedert 300 jaar wetenschap schrijft een geleerde) groot en machtig, wijs en gelukkig waren, en gelijk bijvoorbeeld de Grieken, het beter dan wij verstonden het aardse bestaan te genieten. Babylon, Rome en Carthago hadden hun pracht en macht en hun rijkdom niet aan de wetenschap te danken, gelijk ook geen wereldrijk door haar is ontstaan. En nog heden leven bij onderscheidene volken miljoenen van de landelijke bevolking onaangeraakt door de wetenschap, eerlijk en arbeidzaam, en meestal tevredener en Godvruchtiger dan de bewoners van wereldsteden, die het middelpunt der wetenschap zijn.

Intussen blijft de wetenschap iets schoons, en zij is goed en nuttig als er sprake is van nieuwe toepassingen van stoom- en zwaartekracht, van het geluid of van elektriciteit, van industrie en wereldverkeer en ook evenzo op het gebied van natuuronderzoek. Zij heeft ons grote, verheven gezichtspunten, bijvoorbeeld in de sterrenkunde, geopend, en vergunt ons een schoon inzicht in de onbegrijpelijk wijze, wonderbare schepping Gods en daarvoor zijn wij haar dankbaar. Maar zelfs deze heden ten dage zo hooggeschatte natuurwetenschap is niet onfeilbaar. Juist thans bewijzen ons verrassende ontdekkingen, zoals van het radium en der draadloze telegrafie, dat hetgeen de wetenschap tot nu toe hooghartig en met zekerheid leerde, meermalen dwaling en vergissing is geweest. "De nieuwste ervaringen en uitspraken", roept een bekend geleerde uit, "schudden bedenkelijk aan de grondzuilen van ons weten, en dreigen onze ganse *onveranderlijke natuurwetten* ondersteboven te werpen." (*Die Grundlagen der exakten Naturwissenschaften im Lichte der Kritik; von Professor Dr. Dreher*)

Over de wereld der verschijnselen en hun wetten kan de wetenschap talloze feiten verzamelen, ordenen, en er min of meer bevredigende hypothesen over stellen, doch zij vermag niet haar grond aan te duiden. Wel weerklinkt in de wereld de lof der wetenschap. Maar wat weten wij? Ook het Darwinisme, hoeveel interessants het ook aan de dag heeft gebracht, heeft ons toch over het *van waar* niet ingelicht en het wordt door ernstige natuuronderzoekers voortdurend meer als onbevredigend erkend. Zo hebben wij ook geen theorie over de zwaarte of het licht, het atoom of de moleculen, over wereldether of over wereldvorming, waardoor het wezen der stof op voldoende wijze verklaard wordt, en uit het "ontzaglijk materiaal van ons gezamenlijk weten" blijkt slechts, dat wij van het wereldal en zijn wetten ontzaglijk weinig weten, en ook maar niet één enkel feit begrijpen. Wat wij fier en hoog natuuronderzoek en natuurlijke geschiedenis noemen, zegt Carlyle, is de onvolledige navorsing en geschiedenis van een kleine poel aan het strand van de oceaan der Goddelijke schepping met zijn eb en vloed, zijn stormen, ijsbergen en wereldomkringende stromingen en afgronden, bevolkt door wezens, die geen mensenoog ooit heeft aanschouwd. Willen wij, kleine krabben en garnalen, in onzen poel nu hoogwijs decreteren wat in deze nooit geziene oceaan zijn kan, of niet zijn kan?

Even weinig heeft zich de wetenschap in staathuishoudkunde, staatsrecht en staatswetenschap de mensen als onfeilbaar doen blijken, en het is niet te voorzien

wanneer de mensheid het uiteindelijk over de beste wetten en de ware en beste staats- en regeringsvorm eens zal zijn. De van oudsher, bijvoorbeeld in Rome en Byzantium, reeds bestaande sociale kwesties, die velen als kwesties van de nieuwere tijd beschouwen, komen niet tot rust, en de revolutie, die aan de horizon opdoemt, zal ook door de wetenschap noch opgehouden noch verhinderd worden, want zij heeft geen antwoord op de sociale problemen van onze tijd. Al heeft zij ook door geneeskunde en chirurgie veel lichaamslijden verzacht, voor de diepere wonden en het zwaarder lijden der mensheid heeft zij geen geneesmiddel, zij heeft haar niet eens materiële welvaart en aards geluk gebracht. Wat baat de moderne wetenschap een volk, bijvoorbeeld het Engelse, als de Engelse minister Langs openlijk moet erkennen, dat "het aantal der werklozen in het ganse land gestadig toeneemt, en ook de armoede van jaar tot jaar erger wordt?" In de fysiologie en psychologie heeft de wetenschap zeer weinig tot stand gebracht: Oorsprong en aard der ziel, de "grote onbekende" is haar nog steeds verborgen, en wat het leven is, hoe de zenuw voelt, en de hersenen denken. Ook in de daarvan afgeleide vakken, zoals de pedagogie, zien wij, niettegenstaande de volklinkende nieuwe theorieën, dat de resultaten en vruchten in de hedendaagse jeugd volstrekt onbevredigend zijn. In de filosofie draait zich ons denken in een kringetje om en is met nieuwe woorden weer bij de atomen van Democritus of de ideeën van Plato aangeland en onze "vorsten der wetenschap" weten nog altijd niet - zij zeggen het openlijk - of er een God is!

Als nu deze wetenschap de Godsdienst, die slechts op openbaring gegrond kan zijn, tot voorwerp van haar nasporingen en van haar bewijzen maken wil, dan loopt zij gevaar, om, gelijk wij van het verstand zeiden, van dingen te spreken, waarvan zij niets weet en niets weten kan, en met ongerijmde beweringen voor de dag te komen. Zo bijvoorbeeld met de bewering, dat de wetenschap het wonder opgeruimd heeft, wat zij even weinig vermag als de maan naar beneden te schieten. Het wonder, - dat heeft van oudsher ieder man van betekenis erkent, - is voor de wetenschap ontoegankelijk. Zelfs ongelovige natuuronderzoekers, zoals Tyndall, en atheïsten, gelijk Büchner, geven toe, dat het menselijke hoogmoed is iets te loochenen, omdat wij het niet begrijpen, en dat wij te weinig weten, om de grenzen van het mogelijke en onmogelijke vast te stellen. Voor de scherpzinnige is de ingeschapen behoefte der ziel om zich te verwonderen en te "bewonderen" bewijs genoeg voor het wonder. Het ware bewijs voor het water is de dorst", zegt Fr. v. Baader. Even weinig kan de wetenschap bewijzen, dat er geen profetie, noch gezichten, noch profetische dromen zijn. Hier beslist niet de theorie, maar, gelijk de door de geleerden lang als onmogelijk geloochende meteorolietenvallen, het ervaren feit. Of wel, zij geeft ons een geleerde uiteenzetting om ons te doen zien, dat er slechts één, alle mensen gemeenzame, openbaring zijn kan. Maar evenals de drie onderscheidene openbaringen van de enige God in Vader, Zoon en Heilige Geest de drie grond-ideeën der schepping zijn, zo ziet ook een kind, dat een oneindig God zich in oneindige vormen in deze schepping openbaart. Gelijk Hij zich anders openbaart in de plant, in het dier, in de mens, zo ook in deze of die demon, en anders in deze of die engel, anders in een Mozes, een Elia of Johannes, (Openbaring 1) zo zijn de zeven geesten voor de troon, (Openbaring 4 : 5) onderscheidene openbaringen van de Heilige Geest, en elke openbaring openbaart een andere der oneindig vele zijden der Godheid.

Of men beweert: de wetenschap heeft bewezen, dat er geen God is. Hoe zal zij dat aanvangen? Want ook dat ziet ieder helder denkend mens in, dat het de wonderbare God eigen is, dat zijn bestaan en wezen door Zijn schepselen, door de mens, slechts in zover het Hem behaagt zich aan hen te openbaren, gekend kan worden. Wél heeft Hij hun de schepping gegeven, "of zij Hem daarin vinden mochten", (zie ook Romeinen 1 : 20) en met recht antwoordt de bioloog Reinke met velen van de grootste natuurvorsers de godloochenende professor Ladenberg: "De kennis der natuur voert onvermijdelijk tot het Godsidee". Van het begrijpen en kennen dezes Gods echter schrijft even terecht de natuuronderzoeker en filosoof Ernst von Baer, die door sommigen als evenknie van Darwin geacht wordt: "Hoe zou de mens de geestelijke grond der wereld kunnen meten, daar hij geen anderen maatstaf heeft dan zich zelf. Zou het een dier mogelijk zijn zich een denkbeeld te vormen van de vatbaarheid en bekwaamheid van de mens?" "Wij kunnen de wereldgrond niet kennen, omdat de afstand tussen ons en God kwalitatief en kwantitatief onmetelijk groot is. God woont in een ontoegankelijk licht." Ja God is te hoog, om ooit door menselijke wetenschap begrepen en door haar bewezen of weerlegd te kunnen worden: en juist de nooit eindigende wetenschappelijke strijd over deze en dergelijke Godsdienstige kwesties bewijst dat de wetenschap hieromtrent niets bewijzen kan. Maar voor hem, die uit de waarheid is, zijn de miljoenen handen, die op de ruime aarde alle volken smekend opheffen, bewijs genoeg: God is, God leeft, God hoort. Zwijgt, gij dwazen!

Zo heeft de wetenschap menig gebied ontgonnen en fraai aangelegd. Graaft men echter dieper naar de wortel en oorzaak der dingen, dan komt men weldra op de naakte, harde rots. Wat de stof is en wat de geest, wat de oorspronkelijke voorwaarden zijn van ons bestaan, hoeveelheid, tijd en ruimte, wat het leven en wat de dood is, en - wat wij het liefst zouden willen weten, - vanwaar wij komen en waar wij heengaan, waarom wij en waartoe bestaan, waarom wij moeten en niet kunnen, en waarom wij zo ongelukkig zijn en toch zo graag gelukkig zouden willen wezen; dat kan de wetenschap ons niet zeggen, omdat zij het niet weet. En daarom kunnen wij haar ontberen (*missen*). Wij hebben behoefte aan openbaring.

Christenen! de waarheid heeft u vrijgemaakt, opdat gij u door de hoogmoedige leugen der wereld niet zult laten verblinden. Armzalig, verachtelijk moet u, evenals de engelen, die, voor ons onzichtbaar, op de aarde wandelen, de wolk van wierook zijn, waarin de wereld zich hult, en het eindeloze eentonige lied der zelfverheerlijking, dat van hun leerstoelen en feestmaaltijden, inwijdings- en gedachtenisredevoeringen, genootschapsfeesten en dagbladpers ten hemel opstijgt. Deze vergankelijke schepselen beroemen zich op hun congressen, dat zij hun leven beschutten en verlengen, en bij duizenden gaan zij dagelijks als door de stormwind weggedreven, na "een kortstondig" of "langdurig lijden", of wel "plotseling en onverwacht" daar henen. Zij prijzen hun wetenschap, leven in tijd, ruimte en stof, weten niet wat tijd, ruimte en stof zijn. Zij pralen met hun kennis der natuur, en weten niet, wie deze natuur gemaakt heeft, waartoe zij er is en wat zij betekent: met het licht der navorsing, en hebben nog niet kunnen ontdekken of er een God is. Zij beweren, dat zij de elementen en de krachten der natuur aan zich dienstbaar hebben gemaakt, en als in een gruwzaam spel vernietigen deze krachten, lucht, water en vuur in één nacht honderden, duizenden van menselijke mieren. Zij spreken aandoenlijk van hun

"humaniteit", en kunnen niet snel genoeg iedere ontdekking aanwenden tot altijd gruwzamer, mensen moordenden krijg (*strijd*) te water en te land. Zij omarmen zich met vredesbetuigingen en slijpen koortsachtig het mes tot dodelijk kamp (*gevecht*). Zij wensen zich geluk met de ontzaglijke vooruitgang der mensheid, en ieder hunner is bevangen door een toenemende onbehaaglijkheid, en de volken zijn vervuld van wantrouwen, nijd en vrees. Hare zelfvergoding is een leugen, en ook hier zeggen wij: Alleen gevallen geesten kunnen zo blind en zo zelfbewust zijn, zo onwetend en zo ingebeeld, zo onmachtig en zo hoogmoedig.

Broeders, buigt u ook niet neder voor andere afgoden der menigte: bijvoorbeeld voor de afgod "Beschaving en ontwikkeling". Men kan hem aanbidden, zich fier tot zijn priesters rekenen, zich beroemen op zijn gunst, en toch - wij zien het maar al te dikwijls - vol van zelfzucht en hoogmoed zonder enig deel blijven in, of belangstelling voor, alles wat hoger en eeuwig is, bij behendige vormen en onbeschroomd optreden zijn medemensen in zijn hart verachten, voor geld en genot leven, in alles slechts zijn eigen eer zoeken, en lafhartig bevreesd zijn voor de mensen, voor hun mening en hun lachen: ja men kan daarbij, gelijk een hoogst beschaafde Duitse klassieke schrijver klaagde, "innerlijk verdorren." Hoe menige beschaafde en ontwikkelde gelijkt, schrijft Dr. Heim, bij al de glans, die de hedendaagse beschaving biedt, een mens, die door een zonnig landschap gaat, doch beladen is met een [centenaars](#) last: innerlijk is hij verwaarloosd. Ook door edele gezelligheid, intensieve geestesarbeid verzamelt zich een last, een band en een keten, die voortdurend harder gesmeed wordt, hun merkteken indrukken in het karakter, omdat men bij deze ontwikkeling van verstand en vernuft en uitwendige fraaie manieren, zijn ziel laat verwaarlozen.

De Christen kent slechts één vorming, dat is de vorming naar het beeld Gods, naar hetwelk en in hetwelk wij zijn geschapen. Weg met de valse vorming en beschaving en haar leesstof! Ook Christenen lezen vele slechte boeken, ongezonde romans, verlichte tijdschriften, boekdelen vol van atheïstische, materialistische, Boeddhistische wereldbeschouwingen, of verwarde filosofie en theologie. Menigeen bestudeert eindeloze, tot niets leidende evolutie- en afkomst-theorieën, die hem het hoofd slechts met hypothesen en "indiens" en "maars" vullen. Daarbij nog onbeduidende ontspanningslectuur. Zij doen het niet ongestraft, ook niet, als zij het gelezene inwendig afkeuren. Aan de oppervlakkigheid en het onzekere van hun levensopvatting en van hun Christendom, aan het armzalige en waardeloze van hun gesprekken herkent men de zegen dezer beschaafde lectuur. Kinderen Gods, reinigt met vuur uw bibliotheken!

Wij lezen te veel: dat hindert ons om helder, rustig en zelfstandig te denken. Wij worden met redevoeringen, boeken, tijdschriften overladen, van de ook Godsdienstige frase overstroomd. Woorden! woorden! zegt Hamlet, als men hem vraagt, wat hij leest. Hoe laat toch zo menig Christelijk tijdschrift, blad of blaadje, - in voortdurende vrees, dat het zijn lezers iets biedt, dat hun te hoog of te diep is, in plaats van hen trapsgewijze naar het hogere op te voeren en hun datgene te geven, waardoor zij naar de inwendige mens kunnen wassen (*opgroeien*) en toenemen, - hen jaar in, jaar uit, op hetzelfde geestelijke niveau staan! Wat zou het deze lezers schaden, als er veel was, dat zij niet zo dadelijk begrijpen? Zij moeten nadenken, onderzoeken, vragen. Wie dat niet wil en terstond

gereed is met de verklaring: "Dat begrijp ik niet", van die is weinig te hopen. Van een Christen moet men veronderstellen, dat hij graag denkt, en dat hij wil leren denken. Dan zou er ook weldra ten opzichte van Godsdienstige zaken minder gebrek aan zelfstandigheid zijn: er zou onder de leken - leden der gemeente - minder onduidelijkheid en onwetendheid heersen.

Weg met veel Christelijke literatuur, haar zwakke vrouwen romans en verdichte schilderingen uit het leven des Heilands en haar overdreven roemen van zeer middelmatige Christelijke boeken. Weg ook met het luide prijzen en het fotograferen van elke onbeduidende Christelijke daad en iedere kleine persoonlijkheid! Bij zo menige biografie, lijkrede, afscheidswaard en zendingsbericht zou men kunnen denken, dat wij kinderen Gods en arme zondaren, in dit korte leven niets anders te doen hadden, dan ons en ons doen wederkerig tot in de hemel te verheffen, om dan met het gewone besluit over schulden en tekort in de kas te klagen, en bij gelovigen en ongelovigen, en waardigen en onwaardigen om een geldelijke bijdrage te bedelen. Dat oefent geen invloed. Daarmee kunnen wij mensen noch engelen ontzag inboezemen. Te veel woorden! Dat verzwakt. Vandaar de bekende "pakkende", "treffende" feest- en andere redenen, waarin ons ook niet één enkele nieuwe gedachte wordt gegeven, of waarin ter ere van het Protestantisme, of van de Hervorming, of tegen Rome honderdmaal gehoorde stellingen weer lang en breed te berde worden gebracht. Vandaar zo menig apologetisch (*verdedigend*) boek of vlugschrift, waarvan men de indruk krijgt, dat de auteur ze geschreven heeft om zichzelf van hetgeen hij graag geloven wil te overtuigen, zonder dat hij hierin geslaagd is, of andere, waarvan de titel reeds betreurenswaardig is: zoals: "Behoort Jezus in het Evangelie?" "Wat heeft Christus eigenlijk gewild? Openbaring of niet?" Of zelfs: "Hoe is het mogelijk, dat een natuuronderzoeker een Christen is?" terwijl toch de vraag moest luiden: "Hoe is het mogelijk, dat een natuuronderzoeker *geen* Christen is?" want dat velen het niet zijn, getuigt van de ganse beperktheid onzer natuurbeschouwing. Of er wordt in een voordracht beslist over de vraag: "Kan de leer van Jezus voor de hedendaagse wereldbeschouwing nog bestaan?" Kan voor de nieuwe petroleumlamp met patentbrander de zon nog bestaan?

Wij hebben ons gewend om veel te veel naar mensen en mensenwoord en mensenoordeel te vragen, veel te veel op mensen en menselijke beschouwingen acht te geven, en veel te weinig op God en Zijn Woord. De Heere kent de overleggingen der wijzen, dat zij ijdel zijn. Niemand dan roeme op mensen. (1 Korinthe 3 : 20, 21) Wij geven te veel om de mening, de kritiek, de raad ook der broederen. Dat verwacht. De een raadt tot zwijgen, de ander tot spreken, de een tot dulden en dragen, de ander tot aanval en strijd: de een wil het zacht, de ander wil het scherp hebben. Wij willen hen allen lief hebben en met God onze weg gaan. Evenals God geen twee mensen gelijk aan elkaar geschapen heeft, zo veroorlooft Hij aan ieder Zijner kinderen een individuele, persoonlijke vroomheid en een even persoonlijke manier om haar aan de dag te leggen. "Een ieder zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd", en kopieert niet de nederigheid, of de gerustheid, het zachte optreden, of het vurige belijden van de andere. "Een krachtige individualiteit is de voorwaarde der ware, levendige gemeenschapsoefening." (Vinet)

Wij leven in een tijd, waarin veel te veel woorden gebruikt worden, ook ter verdediging van de waarheid. Omdat wij de Bijbel-kritiek te ernstig en te gewichtig opnemen, hechten wij te veel waarde aan onze rechtvaardiging van de Bijbel. Gods woord heeft die niet nodig, en als dit woord niet overtuigt, zal het mensenwoord bezwaarlijk de overwinning kunnen behalen. Voortbrengselen, doortrokken van volstrekt ongeloof, zoals de "Geschiedenis van Israël" van een Wellhausen, of Stade, Winkler, Cheyne, M. Vernes, Renan, verdienen geen uitvoerige weerlegging. Gelijk een Christen zich niet met atheïstische geschriften, en een kind Gods niet met bewijzen vóór of tegen des mensen afstamming van de apen afgeeft, zo strijdt hij ook niet met mannen, die met bespottelijke zekerheid schrijven: "Mozes werd pas in de 4-de eeuw geschapen en heeft niet meer realiteit, dan een onvergelykelijke fictie." - "Davids Psalmen, als hij er geschreven heeft, kunnen niet aan onze Psalmen gelijk zijn." "De oude Israëlieten hadden geen idee, dat God in de hemel woont." "Van de Godsdienstige plechtigheden der Hebreërs weten wij genoeg om stellig te kunnen beweren, dat zij volstrekt geen geestelijke ideeën belichaamden." "De overdracht der feesten van Baäl op Jahve werd door niets tegengestaan." Ja, deze mensen spreken brutaalweg van de identiteit van Jahve en het mensenoffer (!) in zijn eredienst met Baäl Moloch; en positieve theologen geven zich nog de moeite zulke lasteringen te weerleggen! Daartoe moest ons toch de korte levenstijd te kostbaar zijn. Nergens vermaant ons de Schrift tot de heden ten dage veel te veel beoefende studie van de Schriften der goddelozen, maar wél waarschuwt zij voor de gehele wijsheid dezer wereld, voor het als "een roof vervoerd worden door de filosofie", en zij stelt vast, dat God de mens niet door verstand en wetenschap tot het geloof wil brengen.

Wartoe ook lange verhandelingen om te bewijzen, dat Christus waarlijk en lichamelijk is opgestaan? Dat laat zich niet historisch bewijzen. De evangelisten verhalen het. De wereldgeschiedenis weet er niets van. De geleerden loochenen het. De Christen weet, dat het waar is en wie de kracht Gods kent, verwondert er zich niet over, dat de doden opstaan. (Markus 12 : 24-27) Gelijk alle tegenwerpingen der kritiek tegen openbaring, inspiratie, wonder en voorzegging ze niet weerleggen, zo bewijzen ze ook niet onze bewijzen. Zulke geesteswaarheden liggen gelukkig, gelijk het bestaan Gods, aan gene zijde van het bewijs, zij willen beleefd worden. Wij spreken en bespreken, verklaren en bewijzen te veel - een bewijs van geestesarmoede - en kennen de macht niet meer van het zwijgen. Wanneer zal ons woord, ook in geloofszaken, weer zijn: ja, ja; neen, neen. "Wat boven deze is, dat is uit de boze"? Wanneer zullen wij, in plaats van het heilige de honden voor te werpen, ons zwijgend van de spotters en lasteraars afwenden? Wanneer zullen wij in stede van eindeloze discussies met de kritiek haar kort en ernstig antwoorden, gelijk eenmaal onze Heere en Meester de vader der leugen geantwoord heeft: "Er is geschreven."

Weg met het menselijk woord en terug naar het Goddelijk Woord! Terug naar de Bijbel!

En terug er naar met eerbied! Duizenden van jaren staat daar de rots, onmachtig bruisen de golven om haar heen, miljoenen hebben op die vaste, onwrikbare rots tegen het onweer van Satan en van de wereld een veilige toevlucht gevonden. Maar de kritiek, die heden geldt en duizenden verwacht, was er gisteren nog niet, en zal morgen door een

andere vervangen worden. Hegel, Strausz, Bauer zijn overwonnen standpunten; het gezag van Ritschl is aan het afnemen: en Harnack wordt in populariteit door nieuwere voorbijgesneld: wie zal ons in de 20-ste eeuw met een nieuw "Wezen des Christendoms" gelukkig maken? Het mensenwoord is als het gras des velds. Gods Woord blijft in der eeuwigheid.

Wie de uit erts gegoten woorden des Bijbels in hun geweldigen eenvoud leest, wie voor deze granieten rots der eeuwen bewonderend staat, wordt van grote verbazing, van droefheid en medelijden bevangen met een hedendaagse Christenheid, die niets beters weet dan eindeloos over enkele werkelijke of vermeende schrijf- en drukfouten en onbeduidende varianten te strijden, en over zulke strohalmen struikelend, haar beetje geloof laat varen. Waarlijk de oude belijders, de sterke, die met vaste tred de langzame vuurdood tegemoet gingen, of [op de galeien](#) onder de verschrikkelijke bastonade hun leven verloren, de vrouwen, de jongelingen, de grijsaards, die standvastig de gruwzaamste folteringën verduurden - en het kostte hun slechts een woord: "Ik herroep", om van de kwelling bevrijd te worden, "maar zij hebben de aangeboden verlossing niet aangenomen!" - deze allen ontleenden hun kracht niet aan de kritiek, maar aan de Bijbel. Evenzo ook diegenen, die onder alle volken en in alle tijden niet theologisch gevormd, arm, klein en onwetend, hun brood ter aarde nederbukkend verdienend, boeren en arbeiders, meiden en knechten, kinderen, arme vrouwen en grijsaards in het vaste geloof aan ieder woord van dit Goddelijk Evangelie, dat "de armen gepredikt werd", geduldig geleefd en zalig gestorven zijn. Dat zijn geen hypothesen, maar waarheden, geen beweringen, maar feiten, waartegen al het winderig gepraat tegen de Bijbel zich breekt gelijk golfjes tegen een rots.

Het ware Christendom is iets zeer eenvoudigs. "Hij heeft u bekend gemaakt, o mens! wat goed is: en wat eist de Heere van u, dan recht te doen, en weldadigheid lief te hebben, en ootmoediglijk te wandelen met uw God." (Micha 6 : 8) Hebben wij daar de kritiek voor nodig? Neen! Meer eenvoud!

In de Bijbel zonder menselijke bijvoegselen, zonder commentaren, hebben wij, Christenen *alles*, wat wij voor een Godzalig leven en zalig sterven nodig hebben. En de canon, waarnaar deze Bijbel eeuwen lang bestaat en in honderden van talen aan miljoenen gepredikt wordt, is niet door willekeurige "besluiten van theologisch gevormde mannen" ontstaan, maar naar het raadsbesluit Gods, zonder wiens wil geen musje ter aarde valt, en die de haren telt op ons hoofd. Christus' eerbied voor de Schrift moest ons een voldoende getuigenis zijn van haar gezag. Als God verschenen in het vlees, zich derwijze voor haar buigt, dat Hij Zijn leven, lijden en sterven tot in de kleinste bijzonderheden tot de volstreckte noodzakelijkheid terugvoert: "Opdat de Schrift vervuld worde", en zegt: "*Alles moest vervuld worden* wat van Mij geschreven is in de wet van Mozes, en de profeten, en psalmen," dan moet ons hieruit duidelijk worden, dat deze Schrift niet het bloot willekeurige woord is van enige arme - zij het ook vrome - zondaren, maar dat wij hier de verkondiging hebben van hemelse raadsbesluiten door de Heilige Geest.

Gelijk Christus de Heere is aller heeren, en de Koning van alle koningen, zo is de Bijbel, Zijn Woord - want Hij is "het Woord Gods" - het Boek aller boeken; niet een goed boek,

een zedelijk boek, een stichtelijk boek, een Godsdienstig boek, maar *het Boek*, dat alles weet; het Woord, dat ons eens zal richten. Hier hebben wij openbaring, een Goddelijke dwaasheid; hemelhoog verheven boven alle menselijke wijsheid. Hier hebben wij het eeuwige leven en de waarachtige God, een heiligen God des gericht en van het ontfermen, der wrake en der vergeving, schrikkelijk en goed, zoals nooit een mensenhart Hem zich heeft kunnen denken. Door een rechtvaardig oordeel verdelgt Hij een volk van de aardbodem, dat eeuwen lang door onbeschrijfelijke gruwelen deze Zijn aarde verontreinigd en Zijn kinderen voor de Moloch verbrand heeft. En Hij, "de Hoge en Verhevene, die in de eeuwigheid woont, en wiens naam heilig is, woont bij die, die van een verbrijzelde en nederige geest is, opdat Hij levend make de geest der nederigen en het hart der verbrijzelden", en hen zal troosten als "een die zijn moeder troost." In de macht des Vaders beschikt de Zoon eeuwige helse pijn over Kapernaüm en Bethsaïda en hen, die Zijn discipelen niet ontvangen: en Hij vertroost de zondaren en weent over Jeruzalem. Deze God zal eens de tegen Hem verzamelde volken, (Openbaring 20 : 7-9) met de aarde en wat er op is door vuur vernietigen, en Hij zal alle tranen van onze ogen afwissen. Zijn toorn is tijdelijk en eeuwig het schrikkelijkste, wat er in de wereld is, en Zijn genade is beter dan het leven. Maar Zijn schepselen verstaan Hem niet, morren tegen Zijn gerechtigheid, laken en bedillen (*neerbuigende aanmerkingen maken*) Zijn gericht, en ontzeggen de almachtigen Schepper des hemels en der aarde het recht, om met het werk Zijner handen te doen wat Hem behaagt en de vermetele overtreders Zijner wet tijdelijk en eeuwig te straffen.

Waar is onder alle volken een andere God, die Zijn schepselen als eerste en grootste gebod geopenbaard heeft, dat zij Hem zullen liefhebben met geheel hun hart, met geheel hun ziel en met geheel hun verstand en als reden daaraan toevoegt "want Hij is uw leven." Waar is onder alle volkeren, wier mythologieën men ons aanprijst, een god, die Hem daarin gelijk is? Waar is in de Godsdienst van Babel of van Memphis, ook maar de flauwste weerklink van dat majestueuze woord: "Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft?" "God was in Christus, de wereld met zich zelve verzoenende." Wij hebben in Zijn Woord ontzaglijke raadsbesluiten der eeuwigheid, en een boven alle menselijk verdichten en denken verheven en heerlijk besluit der wereldgeschiedenis en einde van alle schuld en leed. Waarlijk woorden eens Vaders, die Zijn kinderen niet in de duisternis wil laten: een openbaring, zoals slechts een God haar van zich geven kan. Hebben wij eens "onze jaren doorgebracht als een gedachte", wat blijft ons dan daarvan over, zo wij in deze onze God niet hebben geloofd, en Hij het ons tot gerechtigheid heeft gerekend? Waartoe dan nog veel over mensenwoorden en schriften te strijden? Eén vers van de Schrift is meer waard dan honderd van hun boekdelen. "Dat is dan toch een al te ver gaan in deze Bijbelverering", roepen hier, evenals bij de veroordeling der gematigde kritiek, de zachtzinnige halven. Neen, niet ver genoeg zijn onder ons nog degenen, die van ieder woord der Psalmen Davids met Jezus zeggen: "De Schrift kan niet gebroken worden?" Waar dezulken, die het met Christus rotsvast stellen, dat van de wet van Sinaï geen tittel of jota vergaan zal, totdat hemel en aarde voorbijgaan? Waar zijn zij, die geloven, dat ieder woord der profetie even letterlijk vervuld zal worden, als dat Christus aan het kruis edik gedronken heeft, Zijn kleren verloot zijn geworden en Hij bij de rijke begraven werd? Zijn er nog vele Christenen, die werkelijk weten, dat zij, gelijk eens Christus, met tastbaar vlees en been

zullen opstaan en met Abraham, Izak en Jakob zullen aanzitten en van de vrucht des wijnstoks zullen drinken? Heere, kom onze ongelovigheid te hulp! Leer ons, o onze Leraar en Meester, om ook in het geloof aan de Schrift U na te volgen!

Nemen wij nu overzicht van de gezamenlijke wereldbeschouwing der moderne theologie, dan treft ons, gelijk wij reeds bij de aanvang zeiden, als haar grootste nadeel *het gemis van een God*. Omdat zij de Zoon loochent, heeft zij ook de Vader niet. Omdat zij aan de openbaring Gods in Zijn Woord en in Christus niet meer gelooft, weet zij niets meer van God. En dat wordt ook dikwijls openlijk door haar erkend, gelijk in de reeds genoemde "Geloofsbelijdenis van een modern theoloog." Als een Ritschl zegt: "Wij kunnen niet weten, of de verborgen God met de openbare overeen stemt", dan ontnemt hij met dezen volzin aan zijn theologie als Godsleer elke waarde. Dan is de eerlijke schoenmaker, die uit werkelijk leder wezenlijke schoenen maakt, beter en meer waar dan de grootste theoloog, die ons over een God, van wie hij niets met zekerheid weten kan, slechts gissingen biedt. Want een Godsbegrip is evenmin God, als het blote voedingsbegrip mij voeden kan.

Hier is geen behoefte aan boeken der geleerden, en evenmin aan hun uiteenzettingen. De alles overtreffende en beslissende Godsvraag is zó eenvoudig, dat een kind haar begrijpt. Hoort God mijn gebed? En als Hij het hoort, kan Hij het verhoren en mij, indien Hij wil, ieder ogenblik *alles* geven, waarom ik bid? Indien niet, dan kan ik dezen God niet gebruiken. Gebed zonder geloof aan verhooring is onzinnig, is huichelarij; en zonder gebed geen Godsdienst.

Dat hebben alle volken der wereld van oudsher geweten. Hoe kan de bovenvermelde theologie, nadat zij elke gebedsverhoring als een onmogelijk ingrijpen van God in de orde der natuur afgemaakt heeft, nog leren dat Jezus ons "een God der liefde" verkondigt? Hoe kan een van haar nieuwe vertegenwoordigers, prof. Weinel, van een gebedsverhoring nog zeggen: "Een God, die wonderen doet, is mij een onbegrijpelijke, schrikkelijke macht, niet de Vader, die in de hemelen is?" Dus behoort tot een "God der liefde" en "Vader in de hemel", dat Hij de smeking Zijner kinderen *niet* verhoren kan. O arme god! nog onvrijer dan uw schepselen! Want het staat ten allen tijde aan mij, of ik mijn kinderen op hun bede goed doen wil. O stomme god, die uw mensen op al hun vragen niets kan antwoorden! Waartoe dan die duizenden van vurige gebeden uit gelovige harten, die sedert eeuwen Zijn mensheid, de volken en de individuen, de ellendigen en verlatenen, de geloofshelden en de mannen Gods, de profeten en apostelen tot Hem hebben opgezonden? Waartoe het roepen uit de diepte van een David, het majestueuze gebed van een Salomo voor zijn volk, het smeken, dat Christus "met sterke roeping en tranen" geofferd heeft? Die allen heeft deze God niet gehoord. Waartoe dan een God? Waarlijk deze zogenaamde Vader, en daarbij "onpersoonlijke" of gelijk anderen zeggen, "in zichzelf onbewuste God", die de mensen zich verzinnen, welke zeggen: "Hoe zou God het weten, en zou er wetenschap zijn bij de Allerhoogste?" (Psalm 73 : 11) is een erbarmelijk wezen. Dat is geen alwetende en almachtige, maar een onwetende en onmachtige god. Dat is niet een levende, maar een dode god; dat is geen god, en aan hem te geloven is atheïsme.

Bij deze god, die geen God is, moet de kritiek, of zij het erkent of niet, bij een consequent loochenen der openbaring en der inspiratie, van het wonder en de gebedsverhoring onvermijdelijk aanlanden. En met deze haar god is zij geoordeeld. Hier baat geen godsdienstigheid en geen vrome frase. Hier wordt het woord bewaarheid: "*Die niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet.*" (2 Johannes : 9) "Dat is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Jezus Christus, die Gij gezonden hebt." (Johannes 17 : 3) Met zulk een godsdienst zonder gebed, met zulk een theologie zonder God gemeenschap te hebben, dat is de ware, sterke, levende God, de Heere Sebaoth (= *de HEERE der heirscharen*) verloochenen. "Onze ziel dorst naar de levende God." Hij zegt: "Roept Mij aan in de dag der benauwdheid: Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren." "Gij hoort het gebed, tot U zal alle vlees komen." "Gerechtigheid en gericht zijn de vastigheid Uws troons."

Ook hier wordt het bewaarheid: Zoals uw God is, zo zijt gij. Gelijk haar onmachtige god, zo is deze kritische richting met onmacht geslagen. Zelf zonder een levende God, heeft zij geen leven: zonder "het Woord, dat bij God was, en God was", heeft zij geen woord Gods: zonder Heilige Geest, heeft zij geen geest: zonder Goddelijk wonder kan ook zij geen wonderen doen, kan zij der blinden ogen niet openen, noch geestelijk-doden opwekken.

En zo er aan haar iets te bewonderen was, het zou de genoegzaamheid zijn, waarmee zij het hoogste en diepste, hemel en hel ignoreert, zich steeds op de platte aarde beweegt, in tegenstelling met de apostel, in plaats van "in betoning des geestes en der kracht", "beweeglijke woorden der menselijke wijsheid" voor lief neemt. (1 Korinthe 2 : 4) Daarin bevangen, schijnt zij van de ontzaglijke ernst van het bestaan, van het verpletterend gewicht der schuld geen besef of vermoeden te hebben. Wij beleven schrikkelijke dingen. Immer schaamtelozer treedt de verheerlijking der zonde op in alle vormen. In romans, deze lectuur van honderdduizenden, in de schouwburg, waar de beschaafden met hun vrouwen, hun zonen en dochters hun idealen zoeken, wordt dagelijks de ondeugd als interessant, echtbreuk als gebod des harten, zelfmoord als een moedige, bevrijdende daad voorgesteld, en dus aanbevolen. Dames, jonkvrouwen, treden op, eisen onder grote toejuiching afschaffing van het huwelijk en onbepaalde onzedelijkheid, als alleen met de waardigheid der vrouw overeenkomende, en zogenaamde beschaafde, ontwikkelde, welopgevoede lieden rechtvaardigen de zonde van Sodom. Anarchisten juichen openlijk over vorstenmoord, en roepen hoezee! over de sluipmoordenaars. Priesters, die hun ambtseed hebben vergeten, ontwijden kerken en kansels, het Gebed des Heeren, doop en Avondmaal; en dit ten verderve gaande, vermetele (*lichtzinnig*) geslacht roept een moderne theologie toe: "Weest gerust, God is niet toornig op u, Hij is een God der liefde, en een gericht, een hel is er niet." Welk een verantwoordelijkheid! Voorzeker zal de god dezer theologie, die niet eens in de gang Zijner schepping en in de lotgevallen Zijner mensheid mag ingrijpen, ook deze wereld niet kunnen oordelen in gerechtigheid.

Maar hoe zal de geschiedenis dan eindigen? Eeuwig kan zij toch niet duren! Deze aarde, die met haar zon rusteloos door de afgronden van het wereldruim ijlt, moet toch eens ergens aan een kust aanlanden. Het schip, dat reeds zo zwaar, en immer zwaarder met leed en schuld, met bloed en tranen, met vloek en laster beladen is, moet toch eens

zinken. Zal deze wereld geen einde, geen doel, geen afrekening hebben, en het eindige nooit een einde vinden? Zal er nooit en nergens een recht zijn voor hen, aan wie hier beneden geen recht geschied is, geen straf voor hen, die hen vertreden hebben, en hen nog hoonden in hun dood, geen troost voor de velen, die hier ongetroost hebben geweend, geen tehuis in het betere land voor hen, die hier door het heimwee er naar werden verteerd? "Sta op, o God! oordeel het aardrijk!" Maar de kritiek weet er niets van, dat God "een dag gesteld heeft, op welke Hij de aardbodem rechtvaardig zal oordelen door een Man, die Hij daartoe verordend heeft, verzekering daarvan doende aan allen, dewijl Hij Hem uit de doden opgewekt heeft", en hoort zij "van de opstanding der doden, dan spot zij daarmee." (Handelingen 17 : 31, 32) Daarmee en met de haar "onbekende God" stelt zich deze zogenaamde "moderne" en "Christelijke" theologie op het toenmalige standpunt der Heidense Atheners. Maar dat laat haar onbewogen. Rustig blijft zij op haar studeerkamer voortbouwen aan God en de wereld, geeft dan haar voortbrengselen als "onbestrijdbare resultaten der wetenschappelijke navorsing" uit, en bemerkt niet welke straf er in gelegen is, dat God hen "in het goeddunken huns harten overgeeft."

Vergelijken wij ten slotte hetgeen God ons in Zijn Woord over het eeuwige leven openbaart, met hetgeen de kritiek en de hedendaagse godsdiensten ons voor de eeuwigheid bieden, dan toont zich de algehele armoede en onmacht dezer mensenwijsheid. Hier is zij bankroet. Want Godsdienst is een hopen van hetgeen men niet ziet, en een Godsdienst, die alleen maar voor dit leven bruikbaar is, is zo goed als geen Godsdienst. "Indien wij alleen in dit leven op Christus zijn hopende, zo zijn wij de ellendigsten van alle mensen." Diep onder de oppervlakte ligt in de ziel van iedere mens een onuitroeibaar, vurig verlangen, een honger en dorst naar een leven, naar een geluk, dat onmetelijk, onbeschrijfelijk is, al het geziene, gehoorde, gedachte, overtreft, naar "onuitsprekelijke woorden!" "Onverdraaglijk is het haar", heeft men met recht gezegd, "zich in deze vergankelijkheid gebonden, en zich zelf vergankelijk te denken." Doel van de Godsdienst, en al wordt het ook nog zo verheeld, van alle godsdiensten en mythologieën, is: "Hetgeen het oog niet heeft gezien, en het oor niet heeft gehoord, en in het hart des mensen niet is opgeklommen, hetgeen God bereid heeft die, die Hem liefhebben. Doch God heeft het ons geopenbaard door Zijn Geest." (1 Korinthe 2 : 9, 10) Wat biedt ons hier een moderne theologie! Frasen.

Hemel en hel, eeuwige zaligheid of verdoemenis, deze grote, vreugdevolle, schrikkelijke waarheden der Schrift zijn haar "vreemde gezichtspunten". Van een hemel weet zij niets. Hoe, van waar, zou zij het ook weten? Het is haar niet geopenbaard, en met Confucius kan zij zeggen: "Ik weet niet wat het leven is, hoe zou ik weten wat de dood is." De hel, (Mattheüs 25 : 41) heeft zij, als niet strokende met de geest des tijds, afgeschafft. "Voor ons staat het vast", schrijft een gematigd criticus, "dat er een voortbestaan wezen moet, maar even vast staat, dat wij over het *hoe* daarvan zo goed als niets weten." "Het eeuwige leven", schaamt een moderne, die voor Christelijk gehouden wil worden, zich niet te schrijven, "is een oneindig zwak spoor van het tegenwoordige." Ook hier dus gelden voor deze wijzen de duidelijke woorden van Christus niet, noch het bewijs Zijner lichamelijke opstanding, noch Zijn belofte van met ons te eten en van de vrucht des wijnstoks te drinken in het koninkrijk Zijns Vaders. "Alles wat over het hemelse leven

reeds gezegd is, zijn grillen", schrijft een Christelijk professor! Dus ook de laatste twee hoofdstukken der Openbaring? De afgeleefde Schepper van hemel en aarde zal nooit "een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woont" tot stand brengen. Geen roepen der Cherubim van: "Heilig, heilig, heilig is de Heere God, de Almachtige, die was, en die is, en die komen zal!" Nooit zullen wij de stad aanschouwen met haar straten van goud, noch aan de kristallen stroom wandelen onder bomen des levens, en hun vruchten zullen wij niet plukken. Dat waren schone dromen! Niet als koningen en priesters op de nieuwe aarde, maar in een grauwe nevel, zullen wij eens - want er is immers geen opstanding - Christenen en goddelozen, vromen en Godslasteraars, vrienden en vijanden Gods bij elkaar, gelijk schaduwen. Neen! onzichtbaar voor elkaar, want wij zijn dan slechts geest - onhoorbaar, als blote gedachten. Neen, ook dat niet, maar evenals onze god "onpersoonlijk" en "in onszelf onbewust", zo ongeveer als zuurstof in de lucht, door de eeuwigheid heen bestaan. Waartoe echter? Een troosteloze wereldbeschouwing voorwaar, waarbij het einde zo veel geringer, armer en onvolkomener is dan het begin, en het eeuwige minder reëel is dan het tijdelijke. En dat zou dan het van God uitgedachte einddoel Zijner schepping zijn! Hij zou als voleindiging en kroning van Zijn werk niets beters geweten hebben! Daartoe is deze aan vormen zo oneindig rijke natuur geschapen, daartoe onze onsterfelijke ziel zo rijk begaafd! Daartoe haar zulk een dorst gegeven naar leven en handelen, naar macht en vreugde, opdat zij eenmaal bewusteloos en doelloos door de eeuwigheid heen zou dromen! Nimmer!

De vraag of het getal, dat voor deze schepping geldt in het stoffelijke, en, gelijk de Bijbel leert, ook in het geestelijke, ja in de *enige* God en Zijn *drie* openbaringen, ook hiernamaals het geldige getal zal zijn, wordt door de kritiek niet eens onderzocht. Is hier Boven ook $1 = 1$ en $1 + 1 = 2$? Anders gezegd: geldt daar de grote met Zijn aan Mozes geopenbaarde Naam: "Ik ben, die ik ben" vastgestelde identiteitswet, en ben ik na de dood nog, die ik ben, en zijn de twaalf apostelen nog twaalf? Zo neen, dan vervallen wij in de Boeddhistische nirwana. Alles wordt niets, en Godsdienst en Christendom, en ook kritiek en wetenschap, zijn slechts tijdelijke beuzelingen (*nietigheden*) zonder waarde en zonder doel. Zo ja, dan toont een helder, logisch denken, dat gelijk een ik-heid ondenkbaar is zonder getal, ook al het geschapene slechts in de door God in, en met het getal gestelden, aan het schepsel ter openbaring gegeven, tijd, ruimte en stof, zonder welke geen vorm, grootte of zichtbaarheid mogelijk is, bestaan kan, en dat de Bijbel ons een juiste voorstelling geeft van een eeuwig leven als volkomen rechte en heerlijke eindontwikkeling der hier in de kiem reeds aanwezige grondoorzaken.

De Bijbelse hemel is voor de mens de volkomenste vervulling naar lichaam, ziel en geest van al datgene, hetwelk God in hem gelegd heeft, en dus ook tevens de verwezenlijking van al zijn verlangen en begeren. Van God uit is het de verhoring der drie eerste beden van het Gebed onzes Heeren, en de vervulling der eeuwigheid met de glans der majesteit.

Waarde Christenen, zullen wij dit heerlijk vooruitzicht door damp en nevel omhullen, en ons door woorden van mensen, die zelf erkennen, dat zij er niets van weten, onze heerlijke "erve der heiligen in het licht" laten ontroven? Daarvoor beware ons God. Het geloof, niet de kritiek, heeft de belofte des eeuwigen levens.

En gelijk de kritiek niets weet van dat einddoel, zo weet zij ook niets van de weg, die er henen leidt. Ellendig zijn wij hier beneden door de zonde, en "door de vreze des doods der dienstbaarheid onderworpen." Wij zien verlangend uit naar ons waar Vaderland, waarvan het hart in ons binnenste ons zegt, dat het bij God te vinden is. En inmiddels gaat de tijd voorbij en nadert de dood; hoe onverwacht wellicht! "En daarna het oordeel." Wie neemt ons de schuld, de ontzettend zware schuld af, die ons de nek buigt, totdat zij ons in het graf nederstoot? Waarlijk niet deze menselijke wijsheid. Zij weet niets van het zuchten des schepsels, ja "der ganse schepping naar de vrijheid der heerlijkheid der kinderen (= *zonen in de grondtekst*) God", niets van de vernietigende bewustheid van zonde, die aan David de 51-ste Psalm ingaf, niets van het bederf van de oude mens, dat de apostel Paulus de smartkreet ontwingt: "Ik ellendig mens! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezès doods?" Zij weet niets van onze ellende, en zij weet ook van geen hulp om er uit verlost te worden. Wel zegt zij, met één van haar woordvoerders: "Vóór alles, bevrijdt u tot elke prijs van alle schuld"; maar hoe? Wij hebben het beproefd, maar het lukt ons niet. Wij hebben een Verlosser nodig, en de kritiek wijst er ons geen aan. "Wie zoeken wij, die hulpe biedt om ons genade te doen verlangen? Dat zijt Gij alleen, o Heere, heilige, sterke God! heilige, barmhartige Heiland, Gij eeuwige God! Ontferm U over ons!"

Geliefde mede-Christenen, die door de wereld gesmaad en heden door velerlei aanvechtingen van binnen en van buiten, door de strijd der meningen en de onenigheid onder ook door ons hoog gewaardeerde broeders smartelijk zijt aangedaan, zullen wij ons niet scharen om het Woord Gods, en tot het besluit komen om, eens voor altijd, de vermetelen, die zich aan het heilige vergrijpen, hun afscheid te geven? Wat biedt ons hun zogenaamde nieuwe en nieuwere theologie, die ons hoogmoedig "achterlijken" scheldt. Onder veelal niet eens nieuwe uitdrukkingen, de oude tegenwerpingen van een Arius, die de Godheid van Christus loochende en van Pelagius, die de erfzonde ontkende; de oude dwaalleringen der Sadduceeën, "die zeggen, dat er geen opstanding is, noch engel, noch geest", (Handelingen 23 : 8) en aan wie Christus toeroept: "Gij dwaalt, niet wetende de Schriften, noch de kracht Gods." Is het dan nog der moeite waard haar aan te horen? Wat heeft de kritiek ons aan wezenlijk goed geschonken? Niets. Wat wil zij ons ontnemen? Alles! Geven wij haar de scheidbrief! Wat betreft afzonderlijke, op zichzelf staande, critici, wij kunnen van harte God bidden, dat Hij allen, die in oprechtheid de waarheid zoeken, "op de rechte weg zal leiden, om Zijns naams wil."

Maar van de Bijbelkritiek als theologische richting en wetenschap, die haar verstand en wijsheid boven het Woord Gods stelt, roepen wij: *Weg met haar!* Tussen haar en ons kan het tot geen overeenkomst komen: tot geen wapenstilstand en tot geen vrede. Wij staan op een andere grond: wij gaan uit van andere axioma's: wij spreken een andere taal en verstaan elkaar niet. Zij gelooft ons niet, en wij geloven haar niet. Er is tussen haar en ons een kloof gevestigd. Wij aanbidden de levende God, die zich in Zijn Woord openbaart als Jehovah-Christus; zij aanbidt de afgoden Verstand en Wetenschap. Wij buigen ons voor het ernstige woord van Christus, "haten" naar Zijn gebod "het eigen leven", en willen als kinderen "ingaan in het rijk Gods." Zij heeft het eigen leven lief, het eigen weten en kunnen, en veracht de kinderlijke zin. Wij zijn arm van geest, vinden in ons zelf geen wijsheid en geen licht, maar verwachten die in de nacht onzes levens van Boven, en

smeken God om Zijn Geest, die in ons werkt beide het willen en het werken, wij kunnen niets weten niets, en laten God regeren, die in ons werkt het willen en het werken.

De kritiek is wijs, gaat met vaste tred immer hogere doeleinden van het weten tegen, zonder daarbij behoefte te voelen aan openbaring of licht van Boven: met de lantaarn der wetenschap, met de toorts der navorsing, bij het licht van eigen verstand is haar niets meer duister, blijft haar niets verborgen. Wij bidden in deze wereld vol angst: Heere, Gij, die aan het kruis onze zonde gedragen hebt, verlos ons door Uw bloed en neem ons eenmaal op in Uw hemel! Zij weet van geen zonde, heeft geen Verlosser nodig en gelooft aan geen hemel. Wij verwachten de zalige hoop en verschijning der heerlijkheid van de groten God en onzen Zaligmaker, Jezus Christus. Inbeelding, dromerij! roept de kritiek. Zo neme zij dan het hare en late ons het onze, en laten wij reeds hier en eens hiernamaals voor eeuwig gescheiden zijn. Laten wij haar varen!

Wat doet het er toe, of zij dit ons breken met haar voornaam ignoreert, of vertoornd afwijst, of zij ons geleerd wetenschappelijk weerlegt, of medelijdend vriendelijk beklagt? Daarop antwoorden wij niet. Zijn wij haar rekenschap schuldig? Of zal misschien deze kritiek, in plaats van het door haar geminachte Woord, ons eenmaal oordelen? Laten wij haar varen!

De tijd is kort. Het is jammer voor elk deeltje ervan, dat wij aan de studie van menselijke inzichten, tegensprekingen en strijdigheden besteden. Wij hebben het maar al te veel en al te lang gedaan. Laat ons berouwvol wederkeren tot Hem, die alleen de Weg, de Waarheid en het Leven is, en neerzitten aan Zijn voeten. Jezus! Tot wie zullen wij heengaan? *"Gij hebt de woorden des eeuwigen levens! En wij hebben geloofd en bekend, dat Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God."* Wij erkennen U als de Heere der heeren, en de Koning der koningen, wiens Naam boven allen naam is", tot wie de Vader zegt: "Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik U gegeneerd. Eis van Mij, en Ik zal de Heidenen geven tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot Uwe bezitting." "Nu dan, gij koningen, handelt verstandiglijk, laat u tuchtigen" gij vorsten der wetenschap en der kunst, des verstands en des vooruitgangs, der industrie en des wereldhandels. "Kust de Zoon, opdat Hij niet toorne, en gij op de weg vergaat". Anders zoudt gij eenmaal kunnen uitroepen: Valt op ons, gij bergen en verbergt ons voor de toorn des Lams."

Maar wij, Zijn discipelen, smeken: Heere, onze Leraar en Meester, verleen ons de kracht U alleen te volgen, U alleen te geloven en U en Uw Woord te belijden voor de mensen, opdat Gij ons eenmaal zult belijden voor Uwen Vader en de heilige engelen! En Hij antwoordt: *"Zie, Ik kom haastelijk: houd dat gij hebt, opdat niemand uwe kroon neme!"*
